

کتابشناسی نهضت مشروطیت ایران

نرگس ارقشی

فهرستی که پیش رو دارید مشخصات نوشته‌هایی است که در ارتباط با انقلاب مشروطه و عوامل به وجودآورنده آن به رشته تحریر کشیده شده‌اند و شامل منابع چاپ اولی است که از ۱۳۷۰ تاکنون منتشر شده است. در این مجموعه، از آثار مورد نظر تنها اثری معرفی شده که دسترسی به آن مقدور بوده و در برگزیده نزدیک به ۱۴۵ جلد کتاب و ۲۹۴ عنوان مقاله است که به زبان فارسی تألیف یافته‌اند. این کتابشناسی براساس الفبایی نام کتاب است و موضوعات مختلف مشروطه را در برمی‌گیرد و زیر هر عنوان کتاب چکیده‌ای از محتوای آن نیز آورده شده است.

کتابها:

● کلیات (اوضاع اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و ...)

انقلاب مشروطیت ایران. ادوارد براون، ترجمه مه‌ری قزوینی، ویراستار سیروس سعدوندیان، تهران: کویر، ۱۳۷۶، ۳۹۱ ص، ۱۷۰۰ ریال.

سرفصلهای اصلی کتاب: سیدجمال‌الدین، پیشوای اتحاد اسلام - امتیاز تنباکو و نتایج آن - ترور ناصرالدین شاه - اعطای مشروطیت توسط مظفرالدین شاه - محمدعلی شاه و مشروطیت - موافقتنامه روس و انگلیس از دیدگاه ایران - کودتای ۲۳ ژوئن ۱۹۰۸ و انهدام نخستین مجلس - دفاع تبریز - سقوط تبریز و قیام ایالات - پیروزی ملیون، کناره‌گیری محمدعلی شاه و اعاده مشروطیت - جلوس سلطان احمدشاه و دعوت از مجلس دوم - احوالات میرزا رضا کرمانی.

ایران در قرن بیستم: بررسی اوضاع سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی ایران در یکصد سال اخیر. ژان پیردیگار، برنار هورکاد، یان ریشار، ترجمه عبدالرضا هوشنگ مهدوی، تهران: نشر البرز، ۱۳۷۷، ۵۶۵ ص، ۲۱۵۰۰ ریال.

همان‌طور که از عنوان کتاب برمی‌آید کتاب، تاریخ معاصر ایران را از لحاظ اوضاع سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی بررسی می‌کند و فصل اول با عنوان «انقلاب مشروطه» به این نهضت می‌پردازد و سپس

فصلهای بعدی با عنوانین: «از انقلاب تا کودتا (۱۹۰۹-۱۹۲۱) - رضا پهلوی - محمدرضاشاه پهلوی - پایان یک امپراتوری - انقلاب اسلامی - جمهوری اسلامی - چشم‌انداز واقعی ایران معاصر بعد از انقلاب اسلامی مورد مطالعه قرار گرفته است.

ایران عصر قاجار؛ ترجمه و گفتاری درباب ایران‌شناسی. آ.ک.س. لمبتون، ترجمه سیمین فصیحی، مشهد: جاودان خرد، ۱۳۷۵، ۵۳۶ ص، ۱۲۵۰۰ ریال.

فصول آغازین کتاب سلسله قاجار و بیدایی آن و اوضاع اجتماعی، اقتصادی ایران در عصر قاجار را مورد بررسی و تحقیق قرار می‌دهد. در فصول بعدی با عنوانین زیر به دران مشروطیت می‌پردازد: دگرگونیهای اجتماعی ایران در قرن نوزدهم - تنباکو رزی، مقدمه‌ای بر انقلاب مشروطیت - علمای ایران و جنبش مشروطیت - انجمنهای مخفی و انقلاب مشروطیت ایران. این کتاب در قسمت ضمیمه گفتاری بیرامون «ایران‌شناسی و نقش استعماری لمبتون در ایران» به قلم مترجم دارد و در آن به بررسی جریان شرق‌شناسی و دیرینه - ایران‌شناسی و سیاست آن و ایران‌شناسان مهم و نقش سیاسی لمبتون در ایران می‌پردازد.

ایران و عثمانی در آستانه قرن بیستم. رحیم رئیس‌نیا، تبریز: ستوده، ۱۳۷۴، ۳ جلدی، (جلد ششمین ۵۰۰۰۰ ریال، جلد گالینگور ۶۰۰۰۰ ریال)

کتاب حاضر به بررسی جریانهایی می‌پردازد که موجب شد ایران و عثمانی به کشورهای نیمه‌فئودالی - نیمه مستعمره تبدیل شوند. و همچنین جنبشهای آزادی و مشروطه‌خواهی در این کشورها در سده نوزدهم و اوایل سده بیستم را مورد مطالعه قرار می‌دهد.

ایرانیان و اندیشه تجدد. جمشید بهنام، تهران: نشر و پژوهش فرزاد روز، ۱۳۷۵، ۱۹۲ ص، ۵۰۰۰ ریال.

هدف این کتاب بررسی تجدد و راههای ورود آن به ایران است. «در سالهای پر آشوب» صفحه ۵۰ به دوران مشروطه می‌پردازد و همچنین در فصل سوم: «فرایند نوسازی» مراحل و اصلاحات ایران را در دوران انقلاب بازگو نموده است.

بست‌نشینی مشروطه‌خواهان در سفارت انگلیس؛ بررسی تحولات یک ماهه تحصن مشروطه‌خواهان در سفارت انگلیس در جمادی‌الاولی و جمادی‌الثانی سال ۱۳۲۴ قمری. رسول جعفریان، تهران: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، ۱۳۷۸، ۲۵۶ ص، ۱۲۰۰۰ ریال.

کتاب حاضر ویرایش جدیدی توسط سرکار خانم پورحسینی از کتاب «بررسی و تحقیق در جنبش مشروطیت ایران» است. این کتاب قبلاً در سال ۱۳۶۹ توسط انتشارات طوس قم منتشر شده بود.

تاریخ جنبشهای مذهبی در ایران: از کهن‌ترین زمان تاریخی تا عصر حاضر (جلد چهارم). عبدالرفیع حقیقت (رفیع). تهران: کومش، ۱۳۷۷، [۱۴۲۵-۱۹۴۴ ص]، ۲۳۰۰ ریال.

مطالب جلد حاضر مربوط به تاریخ جنبشهای مذهبی و آزادفکری ایرانیان در دوره قاجاریه یعنی قرن سیزدهم و نیمه اول چهاردهم هجری است و بیرامون جنبش مشروطیت و مجتهدان مذهب شیعه در آن دوران مباحثی دارد.

ترورهای سیاسی در تاریخ معاصر ایران. علی بیگدلی، تهران: سروش، ۱۳۷۷، ص ۱۰۲۲، ص [۲۷ص تصویر]، ۲ جلدی.

این کتاب دربرگیرنده شرح ۲۱۳ ترور سیاسی است که در تاریخ معاصر ایران روی داده است. در این مجموعه از ادبیات ژورنالیستی بهره گرفته شده و مطالب آن از لابلای مندرجات جراید تهیه شده است. بعضی از اشخاصی که در دوران مشروطه منشأ اثر بوده‌اند و در کتاب آمده است عبارتند از: میرزا علی‌اصغر خان امین‌السلطان، علی خان ارشدالدوله، آقا شیخ علی نقی‌الاسلام تبریزی، ستارخان، آقا شیخ حسین حاج میرزا خلیل تهرانی و ...

تعامل دیانت و سیاست در ایران. موسی نجفی، تهران: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، ۱۳۷۸، سه، ۴۰۲ص، ۱۶۰۰۰ ریال.

موضوع و محور اصلی در این کتاب، مسئله «سیاست نفوذ غرب» یا «نفوذ سیاسی غرب» در ایران است و شامل ده گفتار تاریخی، فکری و سیاسی پیرامون نقش زعمای شیعه و اصول فکر سیاسی آنان در این باره است. به ویژه در طی موضوعها، گفتارها و رسائل به دو نهضت تحریم تنباکو و مشروطه می‌پردازد و همچنین تحولات فکری عراق و مسئله هرات و نامه آیت‌الله شفتی و مسئله روبرو و فراماسونری هم مورد بحث قرار گرفته است. جامعه و حکومت در ایران (کتاب اول: دوران قاجار). علی باقری کبورق، تهران: مرکز نشر بین‌الملل، ۱۳۷۱، ۳۴۲ص، ۲۲۰۰ ریال.

مباحثی پیرامون فرهنگ حکومت و دولت - روابط و مناسبات حکام و وزراء (قوه مجریه) - نیروها و سازمانهای نظامی، قوه قضائیه، وضع فرهنگ و آموزش، اوضاع اقتصادی، فرهنگ سیاسی و بیگانگان، وضع شهرها در عهد قاجاری از موضوعات مهم کتاب است و نیز در فصل هفتم گفتاری با عنوان «مشروطیت و بست‌نشینی» دارد. همچنین در کتاب عکسهایی از تهران قدیم به چاپ رسیده است.

حاجی صراف‌باشی در گذرگاه تاریخ. احمد جعفری علی‌زاده، بی‌جا: نشر ندا، ۱۹۹۳م=۱۳۷۲ش، ۱۷۹ص.

در این کتاب آنچه نوشته شده در موضوع اوضاع اجتماعی قرن چهاردهم و متکی به استناد خاطرات و کتابهای زیر می‌باشد: تاریخ اختناق ایران (نوشته مورگان شوستر) - تاریخ بیست ساله ایران (حسین مکی) - تاریخ کورونولوژی ایران (بازارگاد) - مجله یغما، مجله محیط، دیپلمات ایران در طی سالهای ۱۳۰۱ تا ۱۳۱۰ شمسی.

خشونت سیاسی: نظریات، مباحث، اشکال و راهکارها. ناصر فکوهی، تهران: پیام امروز با همکاری نشر قطره، ۱۳۷۸، [۹]، ۲۸۷ص، ۱۲۰۰۰ ریال.

کتاب حاضر به بررسی تاریخی و جامعه‌شناسی خشونت می‌پردازد و بعد از بحث نظری و تاریخی مفهوم خشونت سیاسی به پیشینه خشونت سیاسی در تاریخ ایران می‌پردازد - در اینجا نظری به خشونت در دوران قاجاریان و انقلاب مشروطه دارد - و سپس چشم‌اندازها و راهکارهایی برای مبارزه با خشونت سیاسی ارائه می‌دهد.

دین و دولت در عصر مشروطیت. باقر مؤمنی، سوئد: نشر باران، ۱۹۹۳م=۱۳۷۲ش، ۵۲۵ص.

موضوع اصلی کتاب حاضر، پرداختن به نهضت مشروطیت است و نیز نقش روحانیون را در انقلاب مشروطه مورد بررسی قرار می‌دهد.

زمینه‌های خیزش مشروطیت. محمد خاتمی، تهران: مؤسسه فرهنگی و انتشاراتی پایا، ۱۳۷، ۲۱۶ ص، ۶۵۰۰ ریال.

در این کتاب نویسنده تلاش دارد تا زمینه‌های گوناگونی را مورد بررسی و تحقیق قرار دهد که موجب رشد و آگاهی سیاسی و اجتماعی مردم ایران شد و آنان را به خیزش علیه استبداد برانگیخت و در این راستا ابتدا به استعمار در عهد قاجار می‌پردازد سپس زمینه‌های اقتصادی را مورد بررسی قرار می‌دهد.

ستارخان سردار ملی و نهضت مشروطه. محمد - احمدپناهی سمنانی، تهران: کتاب نمونه، ۱۳۷۶، [۵۱۲] ص، ۹۵۰۰ ریال.

مؤلف این اثر را به سی فصل تقسیم کرده و در گفتار اول از سلطنت ناصرالدین‌شاه و سیر حوادث و تحولات اجتماعی آن دوران سخن به میان آورده و سپس به ستارخان و فعالیتها و نقش او در مشروطه پرداخته است. بعضی از عناوین فصول بدین قرار است: سهم زنان در جنبش مشروطه - مشروطه در آذربایجان - ستارخان در راه مشروطه - مجلس اول - فتح تهران - مشروطه نویافته و ستارخان و ...

کلیات تاریخ ایران از آغاز تا مشروطیت با ذکر اسناد و مآخذ آن. عزیزالله بیات، تهران: میراث ملل با همکاری حنفاء، ۱۳۷۰، ۶۳۳ ص.

کلیات تاریخ ایران علاوه بر آن که مجموعه اطلاعاتی از تاریخ ایران را گردآوری نموده است، تصویری اجمالی از تاریخ آن - از زمان تأسیس دولت ماد تا اواخر دوره قاجار به که با نهضت مشروطیت، جامعه ایران وارد عصر جدیدی می‌شود - را با ذکر اسناد آن به دست می‌دهد.

مشروطه‌سازان. محمدعلی سفیری: تهران: علم، ۱۳۷۰، ۵۱۵ ص، ۵۵۰۰ ریال.

در کتاب «مشروطه‌سازان» هدف بررسی واقعیت‌های پیرامون دوران مشروطیت است و پاسخ به سؤالاتی از این قبیل: منشأ حرکت جنبش مشروطه از چه تاریخ و از سوی چه قدرت با قدرتهایی بود؟ - مهره‌های اصلی چه کسانی بودند و چه اهدافی داشتند؟ - سیاستهای قدرتمند زمان (روس و انگلیس) چه نقشی داشتند؟ - آگاهی مردم نسبت به این امر چه میزان بود؟ - نتیجه چه بود؟ - مشروطه در برابر استبداد برای ملت آزادی ارمغان داشته یا هرج و مرج و صدها پرسش دیگر ...

مقاومت شکننده: تاریخ تحولات اجتماعی ایران از سال ۱۵۰۰ میلادی مطابق با ۱۷۹ شمسی تا انقلاب. جان فوران، ترجمه احمد تدین، تهران: مؤسسه خدمات فرهنگی رسا، ۱۳۷۷، ۶۲۸ ص، ۲۸۰۰۰ ریال.

این کتاب شامل ۳ بخش عمده: ساختار اجتماعی و دگرگونی اجتماعی در ایران ماقبل سرمایه‌داری - ایران عصر قاجار - ایران پهلوی است. در بخش دوم به روند حوادث تلاشهای اصلاح‌گرا و علل و منشأ مشروطه می‌پردازد.

میوه‌های دار: تاریخ جنبشهای مردمی و مذهبی ملت ایران در قرن حاضر عصر قاجار

(۱۹۲۳-۱۸۹۰). محمود پورشالچی، تهران: زرین، ۱۳۷۶، ۱۰۹۷ص، ۴۲۰۰۰ ریال، ۳ جلد.

جلد اول کتاب حاضر در دو مجلد به چاپ رسیده با عنوان «عصر قاجارها» و شرح قضیه تحریم تنباکوست که ماجرای قتل ناصرالدین شاه را به دنبال دارد و پس از ذکر وقایع عصر ناصری و دیگر پادشاهان قاجار به انقلاب مشروطیت و سپس به انقراض سلسله قاجار می‌پردازد که سالهای ۱۹۲۳-۱۸۹۰ را دربرمی‌گیرد. کتاب دوم دربردارنده عصر پهلوی هاست یعنی سالهای ۱۹۷۸-۱۹۲۳. کتاب سوم ریشه‌های بروز انقلاب اسلامی را بررسی و تلاش و مجاهدت مذهب‌یون و ملیون را بازگو می‌کند و با درگذشت رهبر انقلاب اسلامی خاتمه می‌یابد (۱۹۷۸-۱۹۹۰).

نخبه‌شناسی در جامعه‌کشی. محمدعلی مهیمنی، تهران: نشر ثالث، ۱۳۷۷، ۳۰۲ص، ۱۰۰۰۰ ریال.

نگارنده در آغاز چند تعریف‌گونه از جامعه، علم، قانون، جامعه‌شناسی، طبقه، خاستگاه، جایگاه - پایگاه اجتماعی، فرهنگ دارد و سپس به نظام‌های اجتماعی و نخبگان و استعمار و انقلاب می‌پردازد. در فصلی به مشروطیت و انگیزه‌ها و علل و شعارهای آن می‌پردازد و نیز «مشروطه در ایران و صف‌آرایی نیروها در مشروطیت ایران» را مورد بررسی قرار می‌دهد.

نگاهی به گوشه‌هایی از تاریخ ایران. بدری آتابای، با ویراستاری محمود گودرزی، مریلند: کتابفروشی ایران، ۱۹۹۷=۱۳۷۶ش، ۲۷۱ص.

این کتاب مروری دارد بر تاریخ ایران و در آغاز تاریخ اقوام آریایی، هخامنشیان، اشکانیان و... و سلسله‌های گوناگون را دربرمی‌گیرد و سپس در دوران قاجاریه به نهضت مشروطه می‌پردازد. از موضوعات مهم طرح شده در این کتاب «دگرگونی نثر زبان فارسی در نهضت مشروطیت» و «نقش زن ایران در نهضت مشروطیت» می‌باشد.

● تاریخ تفکر و اندیشه سیاسی

اشارتی درباره لیبرالیسم در ایران. شهریار زرشناس، تهران: سازمان انتشارات کیهان، ۱۳۷۸، ۱۲۸ص، ۴۰۰۰ ریال.

موضوع اصلی این کتاب آزادیخواهی در ایران است و در رابطه با نهضت مشروطه، اشاره‌ای دارد به ادوار تاریخی لیبرالیسم در ایران، نویسندگان عهد مشروطه و تشکلهای لیبرالی دوران مشروطه.

بنیاد فلسفه سیاسی در ایران (عصر مشروطیت) تلاقی اندیشه سیاسی اسلام و ایران با غرب به انضمام دوازده رساله مهم سیاسی. موسی نجفی، تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۷۶، یازده، [۵۱۴]ص، ۱۸۵۰۰ ریال.

چهارچوب زمانی این پژوهش یک دهه از صدر مشروطیت را دربرمی‌گیرد. در بخش اول به معرفی اجمالی کتابها و رساله‌های مستقل سیاسی (حدود هشتاد اثر) پرداخته شده است. بخش دوم درباره فلسفه اجتماعی و سیاسی و افکار نویسندگان تعدادی از کتابها و رساله‌های دهه اول مشروطیت است. در بخش سوم، روش‌شناسی (متدولوژی) منابع مستقل سیاسی بررسی شده و در فصل بعد به بررسی فلسفه تاریخ و جایگاه انسان در جامعه

سیاسی و سرنوشت فردی و جمعی او از دیدگاه متون سیاسی عصر مشروطیت توجه شده است.

تأملاتی درباره جریان روشنفکری در ایران. شهریار زرشناس، تهران: برگ، ۱۳۷۳، ۲۱۴ص، ۲۱۰۰ ریال.

کتاب دارای سه بخش می‌باشد: ۱. کلیاتی درباره روشنفکری غرب ۲. مبانی نظری و کالبدشکافی تنوریک روشنفکری در ایران ۳. ادوار تاریخی روشنفکری در ایران. در بخش اخیر نویسنده ادوار تاریخی روشنفکری در ایران را به سه دوره تقسیم کرده است، دوره اول از زمان فتحعلیشاه آغاز شده و عصر مشروطه و دوران حاکمیت رضاخان را دربرمی‌گیرد. دوره دوم زمان سلطنت محمدرضا پهلوی را شامل می‌شود و دوره سوم به سالهای پس از پیروزی انقلاب اسلامی تعلق دارد.

درای قافله؛ هفت مقاله در معرفی زندگی، آثار و افکار سیدجمال‌الدین اسدآبادی. حسن یوسفی اشکوری، تهران: چاپخش، ۱۳۷۶، ۲۸۹ص، ۹۰۰۰ ریال.

اگرچه سیدجمال‌الدین اسدآبادی ده سال قبل از نهضت مشروطیت درگذشت اما نقش تفکرات احیایگراانه و اصلاح‌طلبانه سیدجمال‌الدین در علل ایجاد جنبش مشروطیت بر هیچ کس پوشیده نیست. مهم‌ترین عناوین کتاب شامل: سیدجمال‌الدین و فراماسونری، سیدجمال‌الدین و ملوک‌خان، شور پاک برحاصل اندیشه‌های وی و ... می‌باشد که برای اهل تحقیق مفید است.

زندگی و اندیشه‌ی میرزا ملکم خان ناظم‌الدوله. حجت‌الله اصیل، تهران: نشر نی، ۱۳۷۶، ۱۹۲ص، ۷۰۰۰ ریال.

این کتاب تلاشی است برای نشان دادن سیمای ملکم خان و روشن ساختن دیدگاه او در گستره اندیشه‌ی سیاسی و اجتماعی روزگار وی، (روزگار پادشاهی ناصرالدین شاه و مظفرالدین شاه و صدر مشروطیت). مهم‌ترین عناوین فهرست به قرار زیر است: فراز و فرود زندگی ملکم خان - جهان‌بینی ملکم خان - آثار ملکم خان - ملکم در ترازوی نقد تاریخ - گزیده رسالات ملکم خان.

سرآغاز نواندیشی معاصر (دینی و غیردینی)، تاریخچه پیدایی و برآمدن اندیشه نوین «دینی و غیردینی» در ایران و دیگر کشورهای مسلمان‌نشین (از سده نوزدهم تا اوایل سده بیستم). مقصود فراستخواه، تهران: شرکت سهامی انتشار، ۱۳۷۳، ۵۴۴ص، ۸۵۰۰ ریال.

آنچه در این کتاب می‌خوانید مربوط به آغاز پیدایی و برآمدن اندیشه نوین (دینی و غیردینی) در ایران و دیگر کشورهای مسلمان‌نشین، از سده نوزدهم تا اوایل سده بیست میلادی است. سرفصلهای اصلی فهرست مطالب از این قرار است: اشاره‌ای به تاریخ تحول فکری در ایران - روایتی گذرا از تحولات جوامع عرب و ترک - مصاحبه‌ای سرپایی با آذاندیشان غیردینی و تجددخواهان دین‌نگر در دیار عرب - سفری کوتاه به شبه‌قاره هند و پاکستان - نگاهی به نهضت مشروطه در ایران - ارزشیابی و داوری در کار «آزادفکران غیردینی» و «نوگرایان دینی».

سیدجمال‌الدین اسدآبادی (بنیانگذار نهضت احیاء تفکر دینی). محمدجواد صاحبی، تهران: فکر روز، ۱۳۷۵، ۳۷۴ص، ۷۸۰۰ ریال.

این اثر به مناسبت یکصدمین سالگرد شهادت سیدجمال‌الدین اسدآبادی نگاشته شده. کتاب شامل عناوین زیر است: از کودکی تا بزرگی - از سیاحت تا سیاست - از اندیشه تا عمل - از شرق تا به غرب - طلوع دوباره از غرب - سیاست و دیانت - از آسیا تا اروپا - غروب در مشرق.

سیدجمال‌الدین اسدآبادی و بیداری مشرق زمین. محمدمحیط طباطبایی، به کوشش و مقدمه سیدهادی خسروشاهی، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۰، ۳۳۷ص، ۱۵۰۰ ریال.

کتاب حاضر، شامل سی مقاله تحقیقی است که استاد سیدمحمد محیط طباطبایی از نیم قرن پیش تاکنون درباره زندگی و کوششهای سیدجمال‌الدین اسدآبادی نوشته‌اند و با هدف روشنگری مردم و معرفی اندیشه‌های پیشاز حرکت‌های اسلامی معاصر منتشر گردیده است.

مشروطه ایرانی و پیش‌زمینه‌های نظریه ولایت فقیه. ماشاءالله آجودانی، لندن: فصل کتاب، ۱۹۹۷م = ۱۳۷۶ش، هشت، ۵۶۰ص.

در نخستین فصل این نوشته با عنوان «قدرت و حکومت» ساختار دو قدرت مطلق سیاسی و اجتماعی جامعه ایران در دوره قاجار، یعنی ساختار قدرت سیاسی دین و روحانیون و سلطنت و عوامل آن، به صورت مفصل بررسی شده است. چگونگی گسترش قدرت روحانیون در این دوره و نقشی که براساس همین قدرت در مشروطیت ایران ایفا نمودند مورد بحث قرار گرفته است.

فصل دیگر آن که «از دفتر روشنفکری» نام گرفته به سرنوشت روشنفکران مشروطه‌خواه و به سرنوشت «آزادی» در ایران می‌پردازد.

مفخر شرق سیدجمال‌الدین اسدآبادی. سیدغلامرضا سعیدی، به کوشش و مقدمه سیدهادی خسروشاهی، تهران: ۱۳۷۰، ۱۶۴ص، ۴۰۰ ریال.

در صفحات آغازین کتاب درباره زندگی و معرفی آثار سیدغلامرضا سعیدی مطالب جالبی وجود دارد. سپس به اصل مطلب که ترجمه نوشته «دکتر احمدامین مصری» است پرداخته می‌شود که در آن به حرکت اصلاحی و کوششهای سیدجمال‌الدین در مصر، هند، پاریس و روسیه اشاره شده است.

مکتوب شاهزاده کمال‌الدوله به شاهزاده جلال‌الدوله (سه مکتوب). عبدالحسین میرزا آقاخان کرمانی، به کوشش بهرام چوبینه، بی‌جا: مرد امروز، ۱۳۷۰، ۲۷۲ص.

موضوع اصلی کتاب: انتقاد و بررسی جامعه ایران در قرن چهاردهم هجری است. در مقدمه آمده است: نخستین صفحات این کتاب اقتباس بلکه رونویس کتاب «مکتوبات» میرزا فتحعلی آخوندزاده است.

منابع اندیشه سیاسی در تاریخ ایران. غلامحسین زرگری‌نژاد، تهران: کویر، ۱۳۷۴، ۷۱۶ص، ۱۵۰۰۰ ریال، جلد اول.

جلد اول کتاب حاضر با عنوان «مسائل مشروطیت» شامل ۱۸ رساله و لایحه درباره مشروطیت می‌باشد. رسائل مذکور، عمدتاً توسط علماء و منورالفکرهای دوره قاجار و تعداد کمتری توسط تجار تألیف شده‌اند. منظور از چاپ این کتاب، در دسترس بودن این رسائل برای تاریخ‌پژوهان عنوان شده است. خاصه آن که پراکندگی بسیاری از این رسائل در کتابخانه‌های شخصی و عدم وجودشان در کتابخانه‌ها، این نگرانی را قوت می‌بخشید که در صورت عدم جمع‌آوری آنها، به مرور ایام، تعداد زیادی از آنها از بین برود.

● **علما و روحانیت**

آخوند خراسانی: *آفتاب نیمه‌شب*. محمدرضا سماک امانی، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، مرکز چاپ و نشر، ۱۳۷۳، ۱۱۳ ص.

کتاب شامل سه گفتار می‌باشد: گفتار نخست تحت عنوان «دوست ستارگان» به تاریخ زندگی آخوند خراسانی پرداخته است و در گفتار دوم با نام «آزادی» نقش آخوند خراسانی را در نهضت مشروطه مورد تحقیق و بررسی قرار داده و در گفتار سوم با شاگردان و یادکارهای علمی وی آشنا می‌شویم.

حکم نافذ آقاجفی: عرفان، مرجعیت و سیاست و فتاوی‌ای از تحریم سیاست غرب در ایران. موسی نجفی، ۱۳۷۱، ۳۴۶ ص.

این کتاب به یازده فصل تقسیم شده. در فصل اول به بررسی زندگینامه آقاجفی می‌پردازد، در فصلهای بعدی سیاست و مبارزات آقاجفی در قیام رژی، بر علیه سلطه بازار خارجی در ایران، اولتیماتوم و نفوذ سیاسی روس در ایران به رشته تحریر کشیده شده است. فصل دهم «نقش آقاجفی در انقلاب مشروطه» مورد بررسی و تحقیق قرار گرفته و در فصل پایانی به بیان «سرگذشت‌های ویژه از زندگانی آقاجفی» پرداخته شده است.

خط سوم در انقلاب مشروطیت ایران: پژوهشی گسترده درباره زندگینامه علمی - سیاسی آخوند ملاقربانعلی زنجانی معروف به حجة الاسلام یکی از رهبران نهضت مشروطه خواهی. ابوالفضل شکوری، زنجان: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، اداره کل، ۱۳۷۱، بیست و دو، ۵۷۴ ص، ۴۰۰۰ ریال.

موضوع کتاب چنانچه از عنوان آن برمی‌آید بررسی زندگینامه علمی - سیاسی آخوند ملاقربانعلی معروف به حجة الاسلام است. نیز مطالعه تطبیقی تاریخ نهضت مشروطه و مشروعه از موضوعات مهم تدوین کتاب است. کتاب از ۵ بخش اصلی تشکیل شده: در بخش اول با هشت فصل به بررسی زندگینامه وی می‌پردازد. بخش دوم اساتید حجة الاسلام، معرفی مشاهیر شاگردان وی و نیز تألیفات او را دربرمی‌گیرد. بخش سوم شامل نگاه راویان و شاهدان عینی از شخصیت و محیط زندگی حجة الاسلام است. بخش چهارم مشتمل بر زندگینامه مختصر برخی از اعلام کتاب است و بخش پنجم، اسناد و تصاویر را دربرمی‌گیرد.

دورنمایی از سیمای یک مجاهد: شرحی از زندگانی سیدعلی اکبر مجتهد فال‌اسیری و مبارزات او با استعمار و استبداد عصر خود. فخرالدین فال‌اسیری، با مقدمه مکارم شیرازی، قم: فخرالدین فال‌اسیری، ۱۳۷۱، ۱۶۷ ص، ۷۵۰ ریال.

این کتاب سرگذشتنامه، مبارزات و نقش سیدعلی اکبر مجتهد فال‌اسیری را در انقلاب مشروطیت مورد بررسی و تحقیق قرار می‌دهد.

سلطنت علم و دولت فقر: سیری در زندگانی، افکار و مجاهدات حجة الاسلام ملاقربانعلی زنجانی قدس سره: از زعمای نهضت مشروطه در عصر مشروطه. علی ابوالحسنی (منذر)، [قم]: دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۷۴، ۷۳۶ ص، ۱۳۰۰۰ ریال، جلد اول.

آن چنان که در پیشگفتار آمده: «در میان مخالفان پابرجا و استوار مشروطه اروپایی مرحوم آیت‌الله‌العظمی

آخوند ملافرمانعلی زنجانی معروف به «حجة الاسلام» یکی از برجسته‌ترین شخصیت‌هاست. وی پشتیبانی قاطع برای مشروطه‌خواهان بود و در رویدادهای گوناگون دوران مشروطیت حضوری مؤثر داشت. کتاب دارای ده بخش است که بخش پایانی به نقد کتاب «خط سوم در انقلاب مشروطیت ایران» اثر ابوالفضل شکوری، اختصاص دارد.

سیدعبدالحسین لاری، پیشوای تنگستان. سیدعلیرضا سید کباری، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، مرکز چاپ و نشر، ۱۳۷۲، [۱۵۷] ص، ۱۳۰۰ ریال.

کتاب حاضر ضمن معرفی سیدعبدالحسین لاری، نقش وی را در «انقلاب مشروطیت» در فصلی با همین عنوان و در فصول بعدی با نامهای «مشروطه مشروعه»، «قیام سیدلاری و نمایندگان مجلس»... آشکار می‌سازد.

سیره صالحان: بررسی زندگانی، اندیشه‌ها و مواضع شماری از نخبگان رجال دینی در تاریخ معاصر ایران. ابوالفضل شکوری، قم: شکوری، ۱۳۷۴، ۶۸۸ ص، ۱۵۰۰۰ ریال.

کتاب حاضر در دو بخش تدوین گردیده. بخش اول به بررسی زندگانی و اندیشه‌های نخبگان رجال دینی در دوران قاجار و مشروطه می‌پردازد و در آن بیوگرافی میرزا مسیح مجتهد، حاجی میرزا حسین حاج میرزا اخیلی، آخوند ملا محمدکاظم خراسانی و آخوند ملاعبدالله مازندرانی مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است. بخش دوم دربرگیرنده زندگانی و اندیشه‌های بعضی از رجال دینی در دوران پهلویهاست.

شیخ فضل‌الله نوری در ظلمت مشروطه. مجید حسن‌زاده، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، مرکز چاپ و نشر، ۱۳۷۴، ۱۴۲ ص، ۱۳۰۰ ریال.

موضوع اصلی کتاب حاضر، سرگذشتنامه آیت‌الله شیخ فضل‌الله نوری و نقش وی در نهضت مشروطیت است.

نقش علمای شیعه در رویارویی با استعمار. سلیم الحسنی، ترجمه محمد باهر؛ صفاءالدین تبرائیان، تهران: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، ۱۳۷۸، ۲۹۲ ص، ۱۲۰۰۰ ریال.

مطالعه و بررسی چگونگی افزایش قدرت و نفوذ اجتماعی روحانیان شیعه در جریان نهضت و جنبشهای معاصر در دو گستره ایران و عراق در مقطع زمانی دو دهه، از ۱۹۰۰ تا ۱۹۲۰ م/ ۱۲۷۹ تا ۱۲۹۹ ش موضوع بحث اثر حاضر است. کتاب دارای مقدمه و پنج فصل است. فصل اول، به طرح شیعه در نهضت قانون‌خواهی، رویداد انقلاب مشروطیت ایران و تدوین قانون اساسی، اختلاف دیدگاه علما و تقابل آنان با محمدعلی شاه اختصاص دارد. فصول بعدی به فعالیتها و موضعگیریهای شیعیان در برابر استعمارگران و در جنگ جهانی دوم و به جنبش استقلال‌طلبانه شیعه از صلح‌طلبی تا مبارزه‌جویی می‌پردازد. در کتاب تعدادی سند و عکس مربوط به آن دوران به چاپ رسیده است.

● اسناد و مدارک

اسناد روحانیت و مجلس. عبدالحسین حائری، تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۷۴، هشت، ۲۹۲ ص، ۷۰۰۰ ریال، جلد اول.

این کتاب حاوی اسناد روحانیت در مجالس اول و دوم قانونگذاری است و در ۵ بخش تنظیم شده، بخش اول به اسناد روحانیون در دوره دوم قانونگذاری اختصاص یافته و ۳۱ نامه و تگراف را شامل می‌شود، در بخش دوم اعتبارنامه‌های روحانیون در دوره دوم قانونگذاری اختصاص یافته و ۲۲ اعتبارنامه قرار گرفته و بخش سوم اسناد روحانیون در دوره سوم قانونگذاری به تعداد ۲۲ سند تنظیم شده و بخش چهارم که به اسناد دوره فترت (۱۲۹۴) اختصاص یافته، ۸ سند را مشتمل گردیده است. در بخش پنجم اعتبارنامه‌های روحانیون در دوره سوم قانونگذاری مجلس شورای ملی است که تعداد ۱۸ اعتبارنامه را دربرمی‌گیرد. همچنین در پایان کتاب تعدادی تصویر از رجال سیاسی آن دوران به چاپ رسیده است.

اسناد روحانیت و مجلس. منصوره تدین‌پور، زیر نظر غلامرضا فدایی عراقی، تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۷۵، ۳۲۴ ص، ۱۰۰۰۰ ریال، جلد دوم.

جلد دوم اسناد روحانیت و مجلس در سه بخش و چند ضمیمه تنظیم گردیده است. در بخش اول ۲ سند در دوره فترت آمده است. بخش دوم به اسناد روحانیون در دوره چهارم قانونگذاری مجلس شورای ملی اختصاص یافته که ۱۰۵ سند را شامل می‌شود. در بخش سوم اعتبارنامه‌های روحانیون در دوره چهارم قانونگذاری مجلس شورای ملی بررسی شده و مشتمل بر ۲۳ سند می‌باشد.

اسناد روحانیت و مجلس. منصوره تدین‌پور، زیر نظر غلامرضا فدایی عراقی، تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۷۶، ۲۷۴ ص، ۱۰۰۰۰ ریال، جلد سوم.

مجلد سوم کتاب اسناد روحانیت و مجلس دارای دو بخش می‌باشد: بخش اول اسناد روحانیون در دوره پنجم قانونگذاری مجلس شورای ملی را در برمی‌گیرد و از ۱۱۳ سند تشکیل یافته است. بخش دوم که اختصاص به اعتبارنامه‌های روحانیون در دوره پنجم قانونگذاری مجلس شورای ملی دارد تعداد ۲۰ سند را شامل می‌شود و در انتهای کتاب ضمیمه وجود دارد که مشتمل بر فهرست آیات و احادیث و روایات می‌باشد.

اسناد مطبوعات: ۱۲۸۶-۱۳۳۰ ه. ش. به کوشش کاوه بیات؛ مسعود کوهستانی‌نژاد، تهران: سازمان اسناد ملی ایران، ۱۳۷۲، ۷۲۰۰ ریال، ۲ جلدی.

اسناد مطبوعات مجموعه اسناد و مدارکی است از آرشیو سازمان اسناد ملی ایران که تاریخ تحولات مطبوعاتی ایران را از بدو پیدایش مشروطه، یعنی از سال ۱۲۸۶ ق تا سقوط نظام رضاشاهی در شهریور ۱۳۲۰ در برمی‌گیرد.

انقلاب مشروطه ایران به روایت اسناد وزارت امور خارجه انگلیس (کتاب آبی). به اهتمام رحیم رضازاده ملک، تهران: مازیار؛ معین، ۱۳۷۷، ۸۱۱ ص، ۶۰۰۰۰ ریال.

این کتاب چاپ مجدد ترجمه فارسی مجموعه کتابهای آبی و حاوی گزارشهایی از عملکرد دولت انگلیس به مجلسین آن کشور است.

تاریخ روابط خارجی ایران، ۱: دوره اول مشروطه. علی‌اکبر ولایتی، تهران: وزارت امور خارجه، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، ۱۳۷۰، دوازده، ۱۲۵ ص، ۷۸۰ ریال.

مطالب این کتاب در ابتدا تحقیق و بررسی پیرامون چهار قرارداد سرنوشت‌ساز در دوره هفده ساله مشروطه

اول از مهر ۱۲۸۵ (گشایش نخستین دوره مجلس شورای ملی) تا آبان ۱۳۰۲ (آغاز نخست‌وزیری رضاخان) است به خصوص قرارداد ۳۱ اوت ۱۹۰۷ که میان دو دولت روسیه و انگلستان امضاء شد و آشکارا نقش استعماری داشته و در مدت دوازده سال آثار نفوذ آن قرارداد تقریباً بر تمام شئون سیاست داخلی و خارجی ایران مشهود بوده است. سپس در پایان کتاب فهرستی از دیگر قراردادها در این دوره آمده است.

تاریخ روابط خارجی ایران - ۲: دوران ناصرالدین شاه و مظفرالدین شاه. علی‌اکبر ولایتی، تهران: وزارت امور خارجه، مؤسسه چاپ و انتشارات، ۱۳۷۲، چهارده، ۵۲۶ ص، ۵۸۵۰ ریال.

کتاب حاضر در واقع دومین جلد کتاب تاریخ روابط خارجی ایران است. این کتاب به بررسی تاریخ روابط خارجی ایران در دوران ناصرالدین شاه و مظفرالدین شاه می‌پردازد و چون دوران مظفرالدین شاه کوتاه بوده است، کتاب مجزایی برای عهد مظفری اختصاص داده نشده بلکه تاریخ روابط سیاسی وی به صورت فصلی در انتهای کتاب اضافه شده است.

نامه‌های تبریز از ثقه‌الاسلام به مستشارالدوله (در روزگار مشروطیت). علی بن موسی ثقه‌الاسلام تبریزی، به کوشش ایرج افشار، تهران: نشر و پژوهش فرزانه روز، ۱۳۷۸، سی و دو، ۵۰۷ ص، ۲۲۰۰۰ ریال.

این کتاب مجموعه‌ای است از نامه‌های ماندنی و خواندنی ثقه‌الاسلام تبریزی که به بررسی حوادث و وقایع روزگار مشروطه و مشروطه‌خواهی در تبریز می‌پردازد.

نامه‌های خصوصی سر سسیل اسپرینگ رایس وزیرمختار انگلیس در دربار ایران (در عهد سلطنت مظفرالدین شاه و محمدعلی شاه قاجار). ترجمه جواد شیخ‌الاسلامی، تهران: اطلاعات، ۱۳۷۵، ۲۳۱ ص، ۵۰۰۰ ریال.

پیشگفتار مترجم مربوط است به شناساندن اسپرینگ رایس به خواننده. به عقیده مترجم نامه‌هایی که در این مجموعه گردآوری شده برای کسانی که علل و عوامل اساسی انقلاب مشروطیت ایران را جست و جو می‌کنند، مدارکی نفیس و معتبر هستند. در کتاب تعدادی از عکسهای رجال سیاسی آن دوران نیز به چاپ رسیده است.

نهضت مشروطه ایران بر پایه اسناد وزارت امور خارجه. تدوین شده در واحد نشر اسناد وزارت امور خارجه، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه، ۱۳۷۰، ۱۹۹ ص، ۹۵۰ ریال.

کتاب نهضت مشروطه ایران با کوشش و پژوهش ابراهیم صفایی به انجام رسیده و بر پایه اسناد دوران یازده ساله میان قتل ناصرالدین شاه تا مرگ مظفرالدین شاه (ذیقعه ۱۳۱۳ تا ذیقعه ۱۳۲۴ق) تنظیم شده است. داورها و نظریه‌های عنوان شده در این کتاب تمام بر پایه مندرجات همان اسناد و نقل از همان اسناد می‌باشد.

● مجلس - وزیران

از مشروطه تا جمهوری: نگاهی به ادوار مجالس قانونگذاری در دوران مشروطیت. یونس مروارید، تهران: نشر اوحدی، ۱۳۷۷، ۳ جلدی.

این کتاب مجموعه‌ای است از بررسی رویدادهای ۲۴ دوره قانونگذاری مجلس شورای ملی. جلد اول این کتاب دوران مشروطیت اول را شامل می‌شود، یعنی از دوره اول تا پایان دوره پنجم و مطالبی تحت عنوان: آغاز بیداری در ایران - علل پیدایش مشروطیت و صدور فرمان انعقاد و تشکیل مجلس شورای ملی ارائه شده است و نیز مسایل مهم هر یک از دوره‌های قانونگذاری مورد بررسی قرار گرفته است.

جلد دوم: مشروطیت دوم: شامل دوره ششم تا پایان دوره دوازدهم است.

جلد سوم: مشروطیت سوم: شامل دوره سیزدهم تا پایان دوره بیست و چهارم می‌باشد.

بحران دموکراسی در مجلس اول: خاطرات و نامه‌های خصوصی میرزا فضلعلی آقاتبریزی، فضلعلی مولوی تبریزی، تحقیق از غلامحسین میرزا صالح، تهران: طرح نو، ۱۳۷۲، ۱۱۲ ص، ۲۷۰۰ ریال.

میرزا فضلعلی آقا نماینده دوره اول آذربایجان از طرف علماء در مجلس شورای ملی بود. نامه‌های او در این دوران و گزارش روزانه فعالیت انتخاباتی وی از ۱۲ شعبان تا ۹ رمضان ۱۳۲۴ موضوع اصلی کتاب است.

تشکیلات کشوری و اسامی نخست‌وزیران و وزرای آنان پیش از مشروطیت تا انقلاب اسلامی. محمدابراهیم نامور تهرانی، تهران: محمدابراهیم نامور تهرانی، ۱۳۷۳، ۴۵ ص، ۴۵۰ ریال.

همان‌طور که از عنوان کتاب برمی‌آید این مجموعه دربرگیرنده معرفی هیأت وزیران، تشکیلات کشوری و اسامی نخست‌وزیران و وزرای آنان پیش از مشروطیت تا انقلاب اسلامی است.

حقوق اساسی و تحولات سیاسی. علی وفادار، تهران: شروین، ۱۳۷۴، [۸۲۵] ص.

کتاب حاضر دربرگیرنده تاریخ قانون اساسی مشروطیت و تاریخ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران است و نیز نگاهی به تاریخ حقوق اساسی ایران دارد.

مجلس و انتخابات: از مشروطه تا پایان قاجاریه. منصوره اتحادیه (نظام مافی)، تهران: نشر تاریخ ایران، ۱۳۷۵، ۳۶۸ ص، ۱۳۰۰۰ ریال.

در قسمتی از پیشگفتار می‌خوانیم: «در این کتاب تحولات مجلس و مشروطه ایران از طریق بحث درباره انتخابات بررسی شده است و در طی کار به دو مسئله اصلی توجه شده است: شرایط جامعه و قوانین انتخابات.»

فصل اول درباره دولت و مشروطیت است و به طبقه حاکمه و برداشت آن طبقه از مشروطه می‌پردازد و فصل دوم مربوط است به نقش عامه مردم و مشارکت آنان در وقایع این دوره و عملکرد احزاب مطبوعات که نقش بسیار مؤثری در روند انتخابات داشتند. فصول بعدی به بحث درباره دوره‌های چهارگانه مجلس و قانون انتخابات جدید دوره استبداد صغیر پرداخته است.

نخست‌وزیران ایران از مشیرالدوله تا بنخستیار (۱۲۸۵-۱۳۵۷). باقر عاقلی، تهران: جاویدان، ۱۳۷۰، ۱۳۲۷ ص، ۹۸۰۰ ریال.

این کتاب با عنوان «سرگذشت مشروطه» که در آن وقایع مهم انقلاب مشروطه به اجمال بررسی شده آغاز می‌شود. در فهرست کتاب اسامی هفتاد و پنج نفر از نخست‌وزیران عصر مشروطیت نام برده شده که اولین آن

میرزا نصرالله مشیرالدوله و آخرین آن شاپور بختیار می‌باشد که بررسی اندیشه‌ها و فعالیتهای آنان موضوع اصلی کتاب است.

نخبگان سیاسی ایران از انقلاب مشروطیت تا انقلاب اسلامی، وزارت و وزیران در ایران: مطالعه از نظر جامعه‌شناسی سیاسی. زهرا شجعی، تهران: سخن، ۱۳۷۲، ۴ جلدی، ۳۵۰۰۰ ریال. (مشخصات انتشار برای هر ۴ جلد یکی است).

جلد اول از کتاب حاضر با عنوان «وزارت و تطور آن در ایران» مشتمل بر چهار بخش می‌باشد که عناوین مهم آن شامل: «وزارت و تطور آن در ایران قبل از مشروطیت - وزارت در عهد مشروطیت - وزارت و حقوق و اختیارات آن و ترکیب هیأت دولت و تطور آن در دوران مشروطیت» می‌باشد. کتاب تعداد زیادی جدول مقایسه‌ای و آماری دارد.

جلد دوم کتاب با عنوان نخست‌وزیران و وزیران در ایران: شامل «ترکیب گروهها و منشأ اجتماعی نخست‌وزیران و وزیران، مطالعه از نظر جامعه‌شناسی سیاسی» می‌باشد. نگارنده بر آن است تا شناخت گروهها و منشأ اجتماعی وزیران و نخست‌وزیران دوره مشروطیت را به دست دهد. مهم‌ترین بخشهای این کتاب شامل: وزیران اعظم ایران قبل از مشروطیت - نخست‌وزیران و وزیران ایران و مشخصات آنان در عصر مشروطیت می‌باشد.

جلد سوم: هیأت وزیران ایران در عصر مشروطیت: مطالعه از نظر جامعه‌شناسی سیاسی. در جلد حاضر به ۳ بخش اصلی برمی‌خوریم با این عناوین: مشخصات کلی هیأت وزیران - مختصر تاریخ هیأت وزیران - نقش هیأت وزیران در تحولات اجتماعی و سیاسی ایران عصر مشروطیت. در این جلد نیز مانند مجلدات قبلی کوشش شده است تا با کاربرد روشهای تجربی و آزمونهای آماری، بر صحت و کیفیت مسایل و موضوعهای مورد بحث افزوده شود.

جلد چهارم: نمایندگان مجلس شورای ملی؛ ویژگیهای گروهی و منشأ اجتماعی نمایندگان؛ مطالعه از نظر جامعه‌شناسی سیاسی. این جلد مشتمل بر دو بخش است در بخش اول به «مشروطیت ایران و علل و موجبات آن» می‌پردازد و در بخش دوم «مشخصات و منشأ اجتماعی نمایندگان مجلس شورای ملی در ۲۳ دوره قانونگذاری» مورد بررسی قرار می‌گیرد.

تقد و تحقیق تاریخی؛ جلد ۱: دولتهای ایران در عصر مشروطیت ۱۲۸۵-۱۳۵۷. حسین ملکی (ح.م. زاوش)، تهران: نشر اشاره، ۱۳۷۰، ۷۰۰۰ ریال، ۲ جلدی.

مجلد اول کتاب به شرح هیت ۱۲۲ کابینه‌های اختصاص داده شده که از بدو صدور فرمان مشروطیت یعنی در سال ۱۲۸۵ شمسی تا ۲۱ بهمن ۱۳۵۷ - پایان عصر مشروطیت - زمام دولتها را به دست داشته‌اند.

تقد و تحقیق تاریخی؛ جلد دوم: دولتمردان ایران و ساختار نهادها در عصر مشروطیت. (مشخصات انتشار مانند جلد اول می‌باشد)

این کتاب به منزله مکمل جلد اول «دولتهای ایران در عصر مشروطیت» به شمار می‌آید و از دو بخش تشکیل گردیده. بخش اول با ۹ فصل به پایان می‌رسد و رویدادهای دوران ده ساله میان ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ تا خرداد ۱۳۴۲ را دربرمی‌گیرد. و بخش دوم تحت عنوان دودمانهای حکومتگر، فهرست اسامی دولتمردان و اعضای

مستمر کابینه‌ها، فصلی را دارد با عنوان: «تعدادی از دودمانهای حکومتگر در ترکیب استمراری کابینه‌های عصر مشروطیت».

نقش نمایندگان در مجالس قانونگذاری عصر مشروطیت. زهرا شجیعی، تهران: سخن، ۱۳۷۵، ۳ جلدی.

کتاب حاضر از مجموعه طرح پژوهش نخبگان سیاسی ایران عصر مشروطیت می‌باشد. جلد اول با عنوان: نگرش نمایندگان به مسائل مملکتی در طول نظام مشروطیت، دارای دو بخش است. بخش اول در ده فصل به نظارت نمایندگان در زمینه‌های مختلف اقتصادی - فرهنگی - ارتباطات - سیاست ... می‌پردازد و در بخش دوم، نگرش و نظارت قانونگذاران بر عملکرد هیأت وزیران را در سطح استیضاح مورد بررسی قرار می‌دهد. این مجموعه نیز بر مبنای تجزیه و تحلیل اسناد و ارایه آمار به صورت گروهی عرضه شده است.

جلد دوم: نظارت قانونگذاران بر عملکرد هیأت وزیران عصر اول مشروطیت «سلطنت قاجاریان». جلد دوم به بیان موضوعهای مختلف مسایل و مشکلات کشور در عصر قاجاریان که مندرج در متن سؤالیهای نمایندگان می‌باشد، می‌پردازد و با استناد به نتایج به دست آمده از تجزیه و تحلیل ۹۰۴ برگ سند، کیفیت اجرای وظایف متنوع و پیچیده هیأت دولتها، از دید قانونگذاران با ارائه یافته‌های جداول آماری را مورد بررسی قرار می‌دهد. جلد سوم: نظارت قانونگذاران بر عملکرد هیأت وزیران «سلطنت خاندان پهلوی» است که با استناد به یافته‌های جداول آماری به تبیین و تحلیل موضوعهای مندرج در متن اسناد سؤالی نمایندگان در هر یک از دو عصر سلطنت رضاشاه و محمدرضاشاه می‌پردازد.

● احزاب - انجمنها - سازمانها

انجمن ایالتی آذربایجان (جنوبی) در انقلاب مشروطیت. توفان آراز، دانمارک: توفان آراز، ۱۳۷۳، [۳۲] ص.

کتاب حاضر به معرفی انجمن ایالتی آذربایجان و نقش آن در انقلاب مشروطیت می‌پردازد. این انجمن از نخستین انجمنهایی بود که بعد از صدور فرمان مشروطه و تصویب قانون اساسی تشکیل شد. این انجمنها در واقع به عنوان نماینده دولت مرکزی فعالیت می‌کردند و رابط بین مردم و مجلس بودند. و وظایفی چون نظارت بر انتخابات، رسیدگی به شکایات و جمع‌آوری مالیات را برعهده داشتند. انجمن ایالتی آذربایجان «روزنامه انجمن تبریز» را انتشار داد که یکی از مهم‌ترین روزنامه‌های دوران مشروطه می‌باشد.

تحولات سازمانهای دولتی ایران از مشروطیت تا امروز. فرزاد فحیمی، تهران: مؤسسه نشر فرهنگی زند، ۱۳۷۳، ۲۶۲ ص، ۵۰۰۰ ریال.

از مهم‌ترین بخشهای این کتاب بخش اول است که به سیر تکوینی و تکاملی سازمانهای دولتی می‌پردازد و در آن سابقه تاریخی - تأثیر انقلاب مشروطیت بر سازمانهای دولتی - شمول قانون بر سازمانهای دولتی و ... را مورد بررسی قرار داده است.

رسول‌زاده، فرقه دمکرات و تحولات معاصر ایران. حسین آبادیان، تهران: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، ۱۳۷۶، ۱۷۹ ص، ۴۵۰۰ ریال.

نخستین نوشته این کتاب مروزی بر زندگی سیاسی رسولزاده دارد. دومین مبحث شامل «ایران نو و حوادث داخلی و بین‌المللی» است و سومین و آخرین فصل به «ایران نو و دوره نیابت سلطنت ناصرالملک» تخصیص یافته زمانی که امیرالایسم مالی انگلستان نقش مخرب در تحولات سیاسی این مرز و بوم برعهده گرفت و به گفته نویسنده کتاب بسیاری از حوادث ایران بالاخص مقطع ۱۴ ساله نهضت مشروطه تا کودتای رضاخان با این شبکه مالی ارتباط تنگاتنگ دارد.

فراماسونری و جمعیت‌های سری در ایران (نگاهی به خیاتهای فراماسونها در تاریخ ایران).
ابراهیم صادقی‌نیا، تهران: هیرمند، ۱۳۷۷، [۱۲۸]ص، ۴۰۰۰ ریال.

کتاب سعی دارد فراماسونری و جمعیت‌های سری ایران را با هم مقایسه کند. در فهرست مندرجات می‌خوانیم: تعریف فری ماسون - فراماسونهای قدیمی ایران، لژهای فراماسونری در ایران. در اینجا نظری کوتاه به لژ بیداری ایرانیان دارد که در زمان مشروطه پایه‌ریزی شد.

فصولی از تاریخ مبارزات سیاسی و اجتماعی ایران جنبشهای چپ. ضیاءالدین الموتی، تهران: چاپخش، ۱۳۷۰، ۶۰۰ ریال.

کتاب حاضر تاریخ و زندگی افرادی است که از سنوات قبل از ۱۹۰۵م/۱۲۸۴ش، پس از فرار از کشور به جهت فشار عوامل خارجی و داخلی در خارج از کشور درصدد تشکیل احزاب و اجتماعاتی برآمدند. در فصل اول دوره پیش از مشروطیت و در فصل بعدی دوره مشروطیت مورد بررسی قرار گرفته است.

«مرکز غیبی تبریز» در انقلاب مشروطیت. توفان آراز، دانمارک: توفان آراز، ۱۳۷۴، ۴۷ص.

مهم‌ترین مطالب کتاب به سرگذشتنامه کربلایی علی مسیوکه مؤسس «مرکز غیبی تبریز» بود اختصاص دارد و نیز شامل تاریخچه انجمن غیبی تبریز و نقش آن در انقلاب مشروطه است و در بخشی هم به معرفی سایر انجمنها و کمیته‌ها در انقلاب مشروطه می‌پردازد.

● خاطرات و سرگذشتنامه‌ها - سفرنامه‌ها

بازنگری در تاریخ قاجاریه و روزگار آنان، همراه با خاطرات نگارنده و تأملاتی چند در برخی از رویدادهای معاصر ایران. ابونصر عضد قاجار، مریلند: کتابفروشی ایران، ۱۳۷۵=۱۹۹۶ش، ۵۳۴ص.

نگارنده در ابتدا ریشه و تبار قجرها را مورد بررسی قرار داده سپس به وقایع و حوادث مهم آن در دوران سلاطین قاجار پرداخته و سپس در دوران پهلوی‌ها از خاطرات و سرگذشتنامه خود سخن به میان آورده است.

بازیگران سیاسی از مشروطیت تا سال ۱۳۵۷: شرح حال نایب‌السلطنه‌ها و روزشمار زندگی نخست‌وزیران ایران، مصطفی الموتی، لندن: [چاپ پکا]، ۱۹۹۵-۱۳۷۴=۱۳۷۶ش، ۴ جلدی، ۱۲/۵ پوند (برای هر جلد).

این کتاب ۴ جلدی سرگذشتنامه‌های سیاستمداران ایرانی اعم از نخست‌وزیران و نمایندگان مجلس عصر مشروطیت را مورد مطالعه قرار می‌دهد. عناوین مجلدات چهارگانه به ترتیب زیر است:

جلد اول: از مشیرالدوله تا منصورالملک، جلد دوم: از علی سهیلی تا دکتر علی امینی، جلد سوم: از امیراسدالله علم تا دکتر شاپور بختیار، جلد چهارم: سرنوشت نمایندگان دو مجلس و روزشمار زندگی رؤسای مجلسین شورای ملی و سنا از صنیع‌الدوله هدایت تا دکتر محمد سجادی.

بررسی زندگی‌نامه علامه علی‌اکبر دهخدا با تأکید بر جنبه سیاسی آن. رضا یعقوبی، تهران: زهد، ۱۳۷۷، ۲۰۴ ص، ۸۵۰۰ ریال.

نویسنده تلاش دارد با استفاده از مدارک و مستندات موجود به جمع‌بندی و تنظیم خلاصه‌ای از زندگی علامه علی‌اکبر دهخدا با تأکید بر جنبه‌های مختلف فعالیت‌های سیاسی وی پردازد. موضوعات مهم مورد بررسی در این کتاب عبارتند از: انقلاب مشروطیت و انجمن‌های سری - جراید در دوره مشروطیت و نقش دهخدا - احزاب سیاسی و دهخدا و...

خاطرات پرنس ارفع. رضا ارفع، به کوشش علی دهباشی، تهران: شهاب ناقد با همکاری سخن، ۱۳۷۸، شانزده، ۵۵۹ ص، ۲۹۰۰۰ ریال.

کتاب شامل خاطرات رضا ارفع (۱۲۲۹-۱۳۱۶ ش) است. وی در ۱۳۲۲ ق به موجب فرمان شاه به درجه امیر نوین (ارتشبدی) ارتقاء یافت و در دوران مشروطه سفیر ایران در اسلامبول بود و در طول انقلاب مشروطه و استبداد صغیر سیاسی خاص پیشه کرد که قسمتی از کتاب به آن اختصاص یافته است.

خاطرات سردار اسعد بختیاری (جعفرقلی خان امیربهادر). نوشته جعفرقلی خان امیربهادر، به کوشش ایرج افشار، تهران: اساطیر، ۱۳۷۲، ۲۹۶ ص، ۶۲۰۰ ریال.

این کتاب در برگزیده خاطرات سیاسی جعفرقلی خان سردار بهادر فرزند علیقلی خان سردار اسعد (از مردان نامدار تاریخ مشروطیت) است و به کوشش ایرج افشار طبع گردیده است. وی در سال ۱۳۲۷ ق به هنگام فتح تهران، جزء سواران بختیاری بود و در مأموریت خلع سلاح در پارک اتابک شرکت داشت. گفتار اول کتاب اشاره به وقایع مهم دوران مشروطیت دارد (حدود ۵ صفحه).

خاطرات سیاسی رجال ایران از مشروطیت تا کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲. علی جانزاده، تهران: جانزاده، ۱۳۷۱، ۱۰۸۴ ص، ۱۱۰۰۰ ریال، ۲ جلدی.

این کتاب دو جلدی خاطرات سیاستمداران ایرانی در عصر مشروطیت تا کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ را دربرمی‌گیرد و شامل پنجاه و چند خاطره از پنجاه سیاستمدار با تعدادی عکس از آنان می‌باشد.

خاطرات مهاجرت. عبدالحسین شیبانی (وحیدالملک)، به کوشش ایرج افشار و کاوه بیات، تهران: مؤسسه نشر و پژوهش شیرازه، ۱۳۷۸، [۸۰۶] ص، ۴۴۰۰۰ ریال.

کتاب حاضر خاطرات عبدالحسین شیبانی از رجال سیاسی و استادان دانشگاهی ایرانی است. وی عضو محکمه‌ای بود که پس از فتح تهران تشکیل شد. کتاب حاوی دو بخش است که بخشی به مهاجرت و تحولات آن مربوط می‌شود و قسمتی هم به افرادی که در آن جریان سیاسی دخیل بوده‌اند.

روزنامه خاطرات شرف‌الدوله (۱۳۲۴-۱۳۲۷ ه. ق). میرزا ابراهیم خان کلاتر باغمیشه‌یی، به کوشش یحیی ذکاء، تهران: فکر روز، ۱۳۷۷، ۶۵۴ ص، ۳۵۰۰۰ ریال.

این کتاب دربرگیرنده وقایع و پیشامدهای روزانه میرزاابراهیم خان کلاتری باغمیشه‌یی شرف‌الدوله. نماینده دوره اول مردم تبریز در مجلس شورای ملی است. شرف‌الدوله خاطرات خود را از ۲۳ ذی‌قعدة ۱۳۲۴ ه.ق تا ۱۳۲۷ ه.ق. به نگارش درآورده است. این کتاب منبع مهمی برای محققین در رابطه با رویدادهای انقلاب مشروطه است.

روزنامه خاطرات عین‌السلطنه. قهرمان میرزا عین‌السلطنه، به کوشش مسعود سالور؛ ایرج افشار، تهران: اساطیر، ۱۳۷۴-۱۳۷۷، ۵ جلدی، [۴۱۴۵ص].

این مجموعه ۵ جلدی شامل خاطرات عین‌السلطنه (قهرمان میرزا سالور) است که از سال ۱۲۹۹ق (روزگار پادشاهی ناصرالدین شاه) آغاز می‌شود و تا چند روزی پیش از درگذشت نویسنده (نهم مهر ۱۳۲۴- شوال ۱۳۶۴ق) ادامه می‌یابد.

جلد اول: «روزگار پادشاهی ناصرالدین شاه». حاوی مطالب نخستین روزنامه (سال ۱۲۹۹) تا کشته شدن ناصرالدین شاه است که به اواسط روزنامه نهم منتهی می‌شود.

جلد دوم: «روزگار پادشاهی مظفرالدین شاه». شامل روزنامه وقایع دوران مظفرالدین شاه است و از نیمه روزنامه نهم آغاز می‌شود و به نیمه روزنامه دوازدهم - به درگذشت آن پادشاه و جلوس محمدعلی میرزا بر سریر سلطنت - می‌رسد.

جلد سوم: «روزگار پادشاهی محمدعلی شاه و انقلاب مشروطه». دربرگیرنده وقایع سلطنت محمدعلی شاه و به توب بستن مجلس و دوران استرداد صغیر و فتح تهران است و از نیمه روزنامه دوازدهم (شماره‌گذاری قدیم) تا اواسط روزنامه پنجم - مربوط به مشروطیت (شماره‌گذاری جدید) - را شامل می‌شود. عین‌السلطنه از آغاز مشروطیت، شماره‌گذاری تازه (از شماره یک) به دفترها داده است.

جلد چهارم: «روزگار نیابت سلطنت عضدالملک قاجار». این جلد از روزنامه پنجم آغاز می‌شود و شامل اخبار و حوادث و اطلاعات دوران سلطنت احمدشاه می‌باشد.

جلد پنجم: «روزگار نیابت سلطنت ناصرالملک همدانی». این جلد حاوی خاطرات وی از تغییر سلطنت قاجار است و تا مهر سال ۱۳۲۴ شمسی که نویسنده درگذشته ادامه یافته است.

زندگانی سیاسی ابوالقاسم خان ناصرالملک. رامین یلفانی، تهران: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، ۱۳۷۶، ج. ۳۶۱، ص [و ۲۶ص. عکس و نمونه]، ۷۵۰۰ ریال.

در این کتاب، نگارنده تلاش دارد به نقش و تأثیر و شخصیت سیاسی ناصرالملک که از رجال مشهور اواخر دوران قاجاریه است بپردازد و موضع وی را در نهضت مشروطیت و بسیاری از رویدادهای مهم آن دوران به اختصار آشکار می‌سازد. گفتنی است مطالب این کتاب و برداشتهایی که از اسناد نیابت در آن به عمل آمده برای اولین بار است که مطرح می‌شود و به قول نویسنده این اسناد تا آن حد ارزش تاریخی دارد که می‌تواند مورخان امروزی را از مراجعه به بسیاری از منابع بی‌نیاز کند.

زندگی طوفانی: خاطرات سیدحسن تقی‌زاده. به کوشش ایرج افشار. چاپ دوم با اضافات، تهران: علمی، ۱۳۷۲، ۹۹۴ص، ۹۸۰۰ ریال.

این خاطرات منحصرأ حاوی جریانهای عمده و قسمتی از وقایع و حوادث زندگی تقی‌زاده است و از بیان و

شرح جزئیات مسائل عاری است. چاپ دوم این کتاب حاوی اسناد و اوراق است که در چاپ اول مجال انتشار نیافته بود.

زندگینامه عبدالحسین میرزا فرمانفرما. همراه فرمانفرمایان (رئیس)، تهران: توس، ۱۳۷۷، ۲ جلدی، [۳۳۶+۳۸۴ص، ۳۵۰۰۰ ریال.

نگارنده که دختر چهارم عبدالحسین میرزا فرمانفرماست در این نوشته تلاش دارد تا ضمن بررسی زندگینامه پدرش، اوضاع جغرافیای سیاسی و روشهای حکمرانی و نهاد اقتصادی سستی ایران را به اجمال بررسی کند. جلد یکم، تحت عنوان «دوران استبداد»، به اقتصاد سیاسی دوره قاجار - زندگینامه و فعالیتهای فرمانفرما - مشروطیت و جنبشهای سیاسی آن دوران می‌پردازد. جلد دوم با عنوان «آغاز سلطنت احمدشاه»، از آن دوران شروع و به کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹ سرانجام می‌یابد.

سفر مازندران و وقایع مشروطه (رکن‌الاسفار). عبدالحسین افضل‌الملک، به کوشش حسین صمدی، [قائم‌شهر]: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قائم‌شهر، ۱۳۷۳، ۱۷۶ص، ۲۶۰۰ ریال.

نویسنده در دیباچه به معرفی افضل‌الملک و سمت و مشاغل و آثار وی می‌پردازد و می‌نویسد: سفرنامه حاضر بیانگر رخدادهایی است که بخشی از آن تاکنون پنهان مانده بود و افضل‌الملک که به عنوان ریاست دفتر ایالتی مازندران به این سفر دست یازیده و مدتی در این دیار اقامت کرده بود به خوبی ما را از چند و چون حوادث آگاه می‌کند و در شرح ستیز نیروهای استبداد و انقلاب، ماهیت افراد را مشخص می‌سازد.

شیخ حسین خان چاه‌کوتاهی در جنگ مجاهدین دشتستان و تنگستان با دولت انگلیس. احمد فرامرزی، به کوشش قاسم یاحسینی، تهران: مؤسسه نشر و پژوهش شیرازه، ۱۳۷۷، ۱۴۳ص، ۷۰۰۰ ریال.

شیخ حسین خان دموخ معروف به چاه‌کوتاهی یکی از چهره‌های مشهور و شناخته شده جنوب ایران در فاصله سالهای قبل از انقلاب مشروطیت تا پایان جنگ جهانی اول است. یکی از ویژگیهای مهم کتاب حاضر آن است که این کتاب در گرماگرم جنگ و ستیز دشتستانیها و تنگستانیها بر ضد نیروهای انگلیسی نوشته شده است. و درباره مشروطه گفتاری دارد از «شیخ حسین خان و نهضت مشروطیت بوشهر».

شیخ محمد خیابانی: خروشان حماسه‌ها. مصطفی قلی‌زاده، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۲، ۱۸۳ص، ۱۵۰۰ ریال.

نگارنده این کتاب سرگذشت و مبارزات خیابانی را به رشته تحریر کشیده و ضمن آن به مبارزه و تلاش ملت مسلمان ایران به ویژه مردم آذربایجان، و نیز به خیانت بعضی از حاکمان و دولتمردان ایران در دوره مشروطیت و بعد از آن نظر داشته است.

صد خاطره از صد رویداد. سیدفرید قاسمی، تهران: اصالت‌تشنیر، ۱۳۷۷، نه، ۲۳۴ص، ۱۱۵۰۰ ریال.

آنچه در این مجموعه آمده است یکصد خاطره از یکصد واقعه مطبوعاتی است و نخستین مجموعه از خاطرات پراکنده دهها روزنامه‌نگار و مدیر مطبوعاتی پس از صدور فرمان مشروطیت به این سوست. راجع به

دوران مشروطیت چند خاطره آورده شده از قبیل: مؤسس مشروطیت ایران، مشروطه اول، دوره استبداد و ... گردگردد: شرح وقایع مشروطیت در غرب کشور «زندگانی سردار یارمحمدخان کرمانشاهی». اردشیر کشاورز، کرمانشاه: طاق بستان، ۱۳۷۷، هجده، ۳۱۱، بیست و چهار ص، ۱۲۰۰۰ ریال.

کتاب گرد کرد، حکایت اتفاقات و حوادثی است که در جریان رخداد نهضت مشروطیت برای مردم شهر کرمانشاه روی داده است و آثار آن به اشکال مختلف و به وضوح قابل بررسی است. نویسنده ضمن معرفی و نقش سردار مجاهد یارمحمدخان، وقایع شش ساله مشروطیت (۱۳۲۴ق - ۱۳۳۰ق) را به رشته تحریر کشیده است. در صفحات پایانی کتاب تعدادی عکس در رابطه با موضوع وجود دارد.

گشت و گذاری در ایران بعد از انقلاب مشروطیت. اف. ال. برد؛ هارولد اف. وستون، ترجمه علی اصغر مظهری کرمانی، تهران: نشر جنانان با همکاری نشر نو، ۱۳۷۶ش، ۲۹۵ص، ۲۲۰۰۰ ریال.

این کتاب ترجمه مطالبی است که به یک شماره مخصوص مجله نشنال ژئوگرافیک با تاریخ انتشار ۱۹۲۱ میلادی اختصاص دارد و حاوی سفرنامه و سیر و سیاحت معلم آمریکایی است که در آن سالها در ایران خدمت می کرده و دارای ۱۱۰ قطعه عکس بسیار زیبا و تاریخی است که از این تعداد ۱۶ قطعه رنگی می باشد. و در گفتاری کوتاه (۷ صفحه) به انقلاب مشروطیت پرداخته است.

محمدعلی شاه و مشروطیت. ناصر نجمی، تهران: زریاب، ۱۳۷۷، [۴۶۰] ص، ۱۶۵۰۰ ریال. کتاب حاضر با بهره گیری از اسناد و مدارک موثق، خطوط واقعی چهره محمدعلی شاه و نیز عین الدوله را تقریباً مغایر با آنچه تاکنون درباره این دو نفر داوری شده معرفی کرده است و به روشنگری جریانی که در دوران مشروطیت اتفاق افتاده می پردازد. در کتاب عکسهایی متناسب در رابطه با مطالب به چاپ رسیده است.

هفت پادشاه: ناگفته ها از زندگی و روزگار سلاطین قاجار محمود طلوعی، تهران: نشر علم، ۱۳۷۷، ۲ جلدی، ۱۳۲۱ص، ۲۵۰۰۰ ریال.

در این کتاب دو جلدی سرگذشتنامه هفت پادشاه قاجار (آقامحمدخان قاجار - فتحعلی شاه - محمدشاه - ناصرالدین شاه - مظفردین شاه - محمدعلی شاه - احمدشاه) به ترتیب جلوس بر تخت شاهی مورد بررسی و مطالعه قرار گرفته است.

جلد اول شامل سرگذشتنامه و دوران چهار پادشاه اول می باشد و جلد دوم نیز تاریخچه زندگی و دوران سه پادشاه آخر است.

● زنان در مشروطه

بی بی خانم استرآبادی و خانم افضل وزیری، مادر و دختری از پیشگامان معارف و حقوق زنان. از زبان خانم افضل وزیری، به قلم نرجس مهرانگیز ملاح، ویرایش افسانه نجم آبادی، شیکاگو: [بی نا]، ۱۳۷۵، ۱۳۹ص.

این کتاب که مجلد دوم از سلسله انتشارات نگرش و نگارش زن می‌باشد، زندگی و فعالیتهای بی‌بی خانم استرآبادی و خانم افضل وزیری (نوه بی‌بی خانم) را مورد مطالعه و بررسی قرار داده است. بی‌بی خانم استرآبادی پس از صدور فرمان مشروطیت به بنیاد مدارس دخترانه در آن دوران همت گماشت. در قسمت پیوستها بعضی اعلانات و مکتوبات وی آورده شده است.

حکایت دختران قوچان از یادرفته‌های انقلاب مشروطه. افسانه نجم‌آبادی، تهران: روشنگران، ۲۹۳ ص، ۷۰۰۰ ریال.

در مقدمه چنین آمده است: «در دوران پیش از صدور فرمان مشروطه، این حکایت یکی از داستانهای نظم بود و به گونه‌های متفاوت و در فضاهای سیاسی روز بازگویی‌ها یافت. در ماهها و سالهای نخست نظام نو، بحث این حکایت زمینه چالشهای سیاسی و شکل‌گیری نهادهای مشروطه را فراهم آورد و سپس به بوته فراموشی سپرده شد. کوشش نگارنده برای بازنگاری این حکایت در روایت تاریخ انقلاب مشروطه، از نیاز کنونی برخی پژوهشگران به شناخت زن‌ورانه تاریخ و ضرورت نگارش زنان بر صفحه تاریخ ناشی می‌شود.»

زن در دوره قاجار. بشری دلریش، زیر نظر دفتر تحقیقات و پژوهش، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۵، ۲۳۶ ص، ۵۲۰۰ ریال.

کتاب حاضر کوشش می‌کند نقش زنان را در فعالیتهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، هنری، سیاسی و مذهبی در دوران قاجار و نهضت مشروطه مورد مطالعه و تحقیق قرار دهد.

سالار زنان ایران. منصوره پیرنیا، ویراستار داریوش پیرنیا، مریلند: مهر ایران، ۱۳۷۵/ش/۱۹۹۵، ۴۱۲ ص.

کتاب حاضر به معرفی زنان نامدار ایرانی در زمینه‌های گوناگون اجتماعی، فرهنگی، هنری، سیاسی، صنعتی، پزشکی و... از مشروطه تا پیش از انقلاب اسلامی - می‌پردازد. این کتاب در بیست و یک فصل تدوین گردیده است. فصل دوم: «زن در مبارزات ملی و میهنی و فرهنگی، نقش زن در انقلاب مشروطیت» نام دارد و به معرفی زنان در آن دوران پرداخته. در کتاب عکسهای این زنان نیز به چاپ رسیده است.

معایب الرجال در پاسخ به تأدیبات النسوان. بی‌بی خانم استرآبادی، ویراستار افسانه نجم‌آبادی، سوئد: نشر باران، ۱۹۹۳، ۲۲۰، ۴۹ ص، جلد اول.

معایب الرجال رساله‌ای است که بی‌بی خانم استرآبادی به سال ۱۳۱۲ق/۱۸۹۴م در پاسخ به تأدیبات النسوان نگاشت. وی که از زنان انگشت‌شمار عصر مشروطه‌خواهی محسوب می‌گردد، در این کتاب فرهنگ نظام پدرسالاری را سخت به باد انتقاد گرفته است. در پیوست کتاب رویه دست‌نوشته بی‌بی خانم استرآبادی چاپ شده است.

● مشروطه در شهرها

آتش بر فراز تبریز، بهروز خاماچی، تبریز: ایران ویج، ۱۳۷۱، [۲۸۳] ص، ۵۵۰۰ ریال.

در سخن آغازین کتاب نویسنده تاریخچه تبریز را در حکومتهای مختلف از جمله ایلخانی و ترکمانان و آق

قویونلو و قره‌قویونلو و صفویه و نادرشاه و قاجار برشمرده است. در بخشی جدا، تبریز را در دوران جنگ ایران و روس و اشغال، مورد بررسی قرار داده است و در فصل سوم به تبریز در دوران انقلاب مشروطه پرداخته است و در فصل پایانی به آغاز جنگ جهانی دوم و بمبارانهای تبریز و نتایج حاصل از آن می‌پردازد.

ارمنیان گیلان. علی فروچی؛ فرامرز طالعی، رشت: گیلکان، ۱۳۷۷، دوازده، ۳۶۰ص، ۱۶۰۰۰ ریال.

این کتاب تاریخ حیات اجتماعی ارمنیان گیلان را در فصول زیر مورد بررسی قرار داده است: نگاه تاریخی: اسکان - پرآکنده‌گی، جمعیت، کار و پیشه - کلیسا - اقتصاد و تجارت - آموزش و پرورش - گورستان - هنر و ادبیات - نهضت مشروطیت و ارمنیان گیلان - نهضت جنگل و ارمنیان گیلان - پزشکان، دندانپزشکان، داروسازان ارمنی در گیلان

استرآباد و گرگان در بستر تاریخ ایران: نگاهی به ۵۰۰۰ سال تاریخ منطقه. اسدالله معطوفی، مشهد: درخشش، ۱۳۷۴، هشت، ۴۲۸ص، ۸۰۰۰ ریال.

کتاب حاضر گرگان و استرآباد را در ادوار تاریخی و جغرافیای تاریخی مورد مطالعه قرار می‌دهد و نظری اجمالی دارد بر جنبش مشروطیت در استرآباد. کتاب دارای چند نقشه از گرگان قدیم است.

اوراق پراکنده از تاریخ تبریز. بهروز خاماچی، تبریز: مهدآزادی، ۱۳۷۲، ۳۷۸ص.

در مقدمه این چنین نوشته شده است: «بازه‌ای از خاطرات متعدد و آنچه در این شهر اتفاق افتاده جمع‌آوری شده که هم برای تجدید یاد ایام گذشته و یا به جهت حفظ رازها و رمزها و به خاطر دوام و بقای مسایل تاریخی بخشی از دوران تاریخ‌ساز تبریز تدوین گردیده است». از مهم‌ترین گفتاری که مربوط به دوران مشروطه می‌شود: تبریز و کودتای محمدعلی شاه و خاطره‌ای از دانتون انقلاب مشروطه می‌باشد. در کتاب عکسهای مربوط به این دوران به چاپ رسیده است.

ایل بختیاری و مشروطیت. اسفندیار آهنجیده، اراک: ذره‌بین، ۱۳۷۴، ۴۱۵ص، ۱۴۰۰۰ ریال.

کتاب حاضر در هشت فصل تدوین گردیده است و پنج فصل اول آن مربوط به دوران مشروطه است با این عناوین: ۱. قلمرو ایل بختیاری در گذرگاه تاریخ ایران؛ ۲. اوضاع ایل بختیاری از روی کار آمدن قاجاریه تا انقلاب مشروطیت در ایران؛ ۳. انقلاب مشروطیت در ایران و نقش بختیاریها در آن؛ ۴. موقعیت بختیاریها از تصرف اصفهان تا فتح تهران؛ ۵. بختیاریها و حکومت قاجاریه از فتح تهران تا جنگ جهانی اول همچنین کتاب دارای نموداری از تبارنامه رؤسای هفت لنگ بختیاری و نیز تعدادی دست نوشته از دوران مشروطیت می‌باشد.

بختیاریها و قاجاریه. غلامرضا میرزایی دره‌شوری، شهرکرد: ایل: [تاریخ مقدمه: ۱۳۷۳]، ۴۱۲ص، ۸۵۰۰ ریال.

سرفصلهای اصلی کتاب به قرار زیر است: نگاهی به منابع بختیاریها - مقدمه‌ای بر شناخت ایل بختیاری - محمدتقی خان بختیاری (۱۲۵۷-۱۲۲۹ ه.ق) - حسینقلی خان بختیاری - از قتل حسینقلی خان تا انقلاب مشروطیت - بختیاریها و مشروطیت - بختیاریها از فتح تهران تا سقوط قاجاریه.

تاریخ تنکابین: محال ثلاث (گیلان و مازندران در حیطه اساطیر و تاریخ گوشه‌های ناشناخته از حوادث مشروطه و نهضت جنگل و تاریخ تفصیلی کلاردشت و کجور). علی‌اصغر یوسفی‌نیا، تهران: نشر قطره، ۱۳۷۰، ۷۰۵ ص، ۵۸۰۰ ریال، ۲ جلد در یک مجلد.

جلد اول شامل دوازده بخش مربوط به ادوار باستانی محال ثلاث است و جلد دوم که از بخش دوازده تا بیست و یکم را شامل می‌شود دربرگیرنده دوران مشروطیت در آن سامان است.

تاریخ سیاسی کهگیلویه. سیدمصطفی تقوی مقدم، تهران: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران و مؤسسه مطالعات و پژوهشهای سیاسی، ۱۳۷۷، ۵۸۰ ص، ۲۷۰۰۰ ریال.

کتاب حاضر دربرگیرنده تاریخ تحولات سیاسی کهگیلویه از آغاز تا انقلاب اسلامی است و در دو بخش اصلی پی‌ریزی شده: کهگیلویه قبل از اسلام - کهگیلویه در دوره اسلام و در فصلهایی به قاجاریه و کهگیلویه از مشروطیت تا سلطنت رضاشاه می‌پردازد. کتاب در ضمیمه پایانی حاوی اسناد و تصاویری مهم است که برای اهل تحقیق لازم و مفید است.

تاریخ ماکو. میراسدالله موسوی ماکویی، تهران: نشر بیستون، ۱۳۷۶، ۲۰۴ ص، ۷۵۰۰ ریال. این کتاب شهرستان ماکو را از لحاظ تاریخی و جغرافیایی و سیاسی مورد تحقیق و بررسی قرار داده است و فصلی نیز به «مشروطه و ماکو» اختصاص دارد که در آن به نهضت مشروطه در ماکو می‌پردازد.

تقویم تاریخ خراسان از مشروطه تا انقلاب اسلامی. غلامرضا جلالی، با همکاری حسین طاهری وحدتی؛ عباسعلی قلی‌زاده، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۷۷، ۵۰۰ ص، ۱۵۰۰۰ ریال.

این تقویم اختصاص به وقایع مهم خراسان از نهضت مشروطه تا پیروزی انقلاب اسلامی ایران دارد و براساس تقدم و تأخر روز، ماه و سال شمسی تنظیم شده است.

تهران در گذرگاه تاریخ ایران. حسین ملکی (ج. م. زاوش)، تهران: اشاره، ۱۳۷۰، ۴۶۴ ص، ۴۵۰۰ ریال.

اوضاع اجتماعی و تاریخی تهران در دوره‌های مختلف تاریخی (صفویان - افشاریان - زندیان - قاجاریان - پهلوی) موضوع بررسی و تحقیق این کتاب است. همچنین کتاب حاضر، تهران در آستانه عصر مشروطیت، و تهران از دیدگاه سیاحان خارجی را مورد تحقیق و ارزیابی قرار داده است.

جنبش وطن‌پرستان اصفهان و بختیاری (تاریخ مشروطه ایران). نورالله دانشور علوی (مجاهدالسلطان)، مقدمه و حواشی از حسین سعادت نوری، ویرایش جدید، تهران: آئزان، ۱۳۷۷، [۲۳۹] ص.

این کتاب در واقع خاطرات دکتر نورالله دانشور علوی است که در اغلب جنگهای مشروطه شرکت داشته است و تلاشی است برای اینکه شمه‌ای از خدمات خوانین بختیاری و قربانیهایی که این طایفه و مجاهدین اصفهان در راه استقرار رژیم مشروطه داده‌اند، به اطلاع خوانندگان برسد. ضمناً چاپ اول این کتاب در سال ۱۳۳۵ توسط انتشارات کتابخانه دانش منتشر شده و کتاب حاضر ویرایش جدیدی از همان کتاب است.

نخستین‌های تاریخ دارالمرز (گیلان و مازندران). محمود پاینده لنگرودی، رشت: نشر گیلکان، ۱۳۷۰، ۴۰۶ص، ۲۱۰۰ ریال.

کتاب حاضر، روایت خونبارترین حوادث تاریخ گیلان است از آغاز تا مشروطیت، صفحات ۳۴۲-۳۵۱ به حوادث دوران مشروطیت در گیلان می‌پردازد.

سیمای تاریخ و فرهنگ قزوین. پرویز ورجاوند، تهران: نشر نی، ۱۳۷۷، ۳ جلدی.

جلد اول کتاب سیمای تاریخ و فرهنگ قزوین با عنوان «جغرافیا و محیط زیست، نام و تاریخ»، دربرگیرنده برخی از وقایع تاریخی دوران مشروطیت در قزوین می‌باشد. این وقایع در بخشهای پنجم تا هفتم مورد بررسی قرار گرفته است با عناوین زیر: رویدادهای آغاز مشروطیت، استرداد صغیر و پیروزی مشروطه‌خواهان - قزوین در دوران احمدشاه و جنگ جهانی اول - رویدادها و حکمرانان و فرمانداران قزوین از آغاز مشروطیت تا کودتای ۱۲۹۹.

جلد دوم: فرهنگ سرزمین قزوین: نگرشی بر موقعیت، جمعیت، مردم‌شناسی، زبان و سرایندگان و پیشینه دانش و هنر.

جلد سوم: سازمان حکومتی، نهادها و اوضاع اقتصادی و کوششهای فرهنگی خاندانهای قزوین. بخش بیست و سوم این جلد فصلی دارد با عنوان: نگاهی گذرا بر اوضاع اقتصادی قزوین در عهد قاجاریه تا آغاز مشروطیت. بخش بعدی نیز با عنوان: نگاهی به چگونگی شکل‌گیری و عملکرد برخی از سازمانهای حکومتی قزوین از بعد از مشروطیت تا دوران رضاشاه می‌باشد.

گیلان از انقلاب مشروطیت تا زمان ما. سیدمحمدتقی میرابوالقاسمی، رشت: گیلان؛ تالش، ۱۳۷۷، [۲۸۸]ص.

مهم‌ترین عناوین کتاب در رابطه با نهضت مشروطیت در فصلهایی است به نام: گیلان در نگاه نخست، نبرد در راه استقلال از انقلاب مشروطه تا قیام جنگل - دولت، مجلس، مردم - ایران و جنگ جهانی اول - نظرات میرزا کوچک خان و حیدر عمواغلی. نیز پیوست شامل تعدادی عکس و نمونه سند است.

لارستان و جنبش مشروطه. محمدباقر وثوقی، قم: مؤسسه فرهنگی همسایه، ۱۳۷۵، ۲۲۴ص، ۷۳۰۰ ریال.

این کتاب به نهضت مشروطیت در «لار» و نقش «سید عبدالحسین لاری» در انقلاب مشروطه می‌پردازد و نیز نگاهی دارد به تاریخ جنبشها و قیامها در لار.

مراغه «افزوده رود» از نظر اوضاع طبیعی، اجتماعی، اقتصادی. یونس مروارید، ۱۰۴۵ص، ۵۷۵۰ ریال.

این کتاب از ۱۵ فصل اصلی تشکیل شده است و مراغه را از لحاظ مشخصات جغرافیایی و اوضاع طبیعی - تقسیمات کشوری - خصوصیات جمعیتی - فرهنگی - اقتصادی - راهها و خطوط ارتباطی - آثار باستانی - سیمای عمومی - مؤسسات عمومی - معادن - شعرا، نویسندگان، رجال، هنرمندان - از نظر سیاحت و مورخین - آرامنه مقیم شهر و اوضاع تاریخی مورد مطالعه و بررسی قرار داده است و در فصل آخر گفتاری دارد در مورد «مراغه و انقلاب مشروطیت».

● چاپ - مطبوعات

انقلاب، مطبوعات و ارزشها. مهدی محسنیان‌راد، تهران: سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۷۵، ۱۵۰۰۰ ریال.

بررسی تطبیقی انقلاب مشروطه با انقلاب اسلامی موضوع اصلی این کتاب است. بحث قسمت اول کتاب: ارزش و انقلاب - رابطه ارزش و سایر پدیده‌های اجتماعی - تغییر ارزشها و انقلاب می‌باشد. بخش بعدی، «انقلاب مشروطیت و ارزشها» است که به زمینه‌های قبل از مشروطیت - مطبوعات دوره مشروطیت - رویدادهای پس از انقلاب مشروطیت - ارزشها و روش تحلیل محتوا برای شناخت آن و برخی مشخصه‌های اجتماعی آن دوران می‌پردازد. در بخش سوم و آخر انقلاب اسلامی در زمینه‌های گفته شده مورد بررسی و تحقیق قرار گرفته است.

بوشهر در مطبوعات عصر قاجار (جنوب، حبل‌المتین، مظفری). سیدجعفر حمیدی، تهران: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، ۱۳۷۸، ۲۶۶ص [۱۰ص تصاویر]، ۱۵۰۰۰ ریال.

محتوای کتاب شامل مطالب و موضوعاتی است که هشتاد تا صد سال پیش درباره بندر بوشهر و توابع آن در سه روزنامه عصر قاجار درج شده است. در پایان کتاب ده صفحه تصویر از رجال و اماکن بوشهر چاپ شده است.

تاریخ چاپ و چاپخانه در ایران (۱۰۵۰ق تا ۱۳۲۰ شمسی). حسین میرزای گلپایگانی، به کوشش و ویرایش مرضیه مرآت‌نیا، تهران: نشر گلشن، ۱۳۷۸، دوازده، ۴۶۸ص، ۲۲۰۰۰ ریال.

مهم‌ترین عناوین این کتاب که مربوط به دوران مشروطه می‌باشد عبارتند از:

- صنعت چاپخانه‌دار و صحاف و کتابفروشی و کاغذفروشی در انقلاب مشروطیت.

- کارگران چاپخانه‌ها و مبارزه در راه به دست آوردن مشروطیت و خواسته‌های قانونی خود.

تجزیه و تحلیل آماری مطبوعات ایران. آرشیو: مسعود برزین، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها، ۱۳۷۰، ۱۳۲ص، ۲۷۰۰ ریال.

این کتاب بررسی مشخصات کامل ۱۴۲ سال مطبوعات ایران (۱۲۱۵ تا ۱۳۵۷ شمسی) از طریق تجزیه و تحلیل آمار و نمودار است. نویسنده این سالها را به پنج دوره تقسیم نموده، دوره اول: سالهای ۱۲۱۵-۸۵، دوره دوم: سالهای ۱۲۸۵-۱۳۰۰ (دوره مشروطیت)، دوره سوم: سالهای ۱۳۰۰-۲۰، دوره چهارم: شهریور ۱۳۲۰ تا مرداد ۱۳۳۲ و دوره پنجم: از آن پس تا پایان سال ۱۳۵۶.

تجزیه و تحلیل آماری مطبوعات ایران. آرشیو: مسعود برزین، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها، ۱۳۷۰، ۱۳۲ص، ۲۷۰۰ ریال.

این کتاب بررسی مشخصات کامل ۱۴۲ سال مطبوعات ایران (۱۲۱۵ تا ۱۳۵۷ شمسی) از طریق تجزیه و تحلیل آمار و نمودار است. نویسنده این سالها را به پنج دوره تقسیم نموده، دوره اول: سالهای ۱۲۱۵-۸۵، دوره دوم: سالهای ۱۲۸۵-۱۳۰۰ (دوره مشروطیت)، دوره سوم: سالهای ۱۳۰۰-۲۰، دوره چهارم: شهریور ۱۳۲۰ تا مرداد ۱۳۳۲ و دوره پنجم: از آن پس تا پایان سال ۱۳۵۶.

راهنمای مطبوعات ایران عصر قاجار (۱۲۵۳ق/۱۲۱۵ش - ۱۳۰۴ش). سیدفرید قاسمی، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها، ۱۳۷۲، ۳۰۱ص، ۳۵۰۰ریال.

این مجموعه دربرگیرنده نام، نوع و روش، صاحب امتیاز، مدیر مسئول، سردبیر، تاریخ انتشار، فاصله انتشار، زبان، وابستگی مطبوعاتی است که در ایران به‌طور منظم و با نام ثابت و شماره ردیف معین در زمینه‌های گوناگون خبری، انتقادی، اجتماعی - سیاسی، اقتصادی، کشاورزی، فرهنگی، مذهبی، علمی، فنی و ... منتشر شده است.

روزنامه انجمن تبریز: تهیه و تنظیم از کتابخانه ملی جمهوری اسلامی، تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی با همکاری استانداری آذربایجان شرقی، ج ۱: ۱۳۷۴ و ج ۲: ۱۳۷۶، [۲ج: ۱۰۸۴ص]، [۱۲۰۰۰ و ۱۵۰۰۰ریال].

انتشار این مجموعه به منظور احیاء نشریات قدیمی صورت گرفته است. این دو مجلد مجموعه کامل روزنامه انجمن تبریز است و از نظر محتوا حاوی اطلاعاتی در زمینه‌های گوناگون سیاسی، اجتماعی، فرهنگی درباره ایران و غالب کشورها در انتهای دوران قاجاریه و بیان‌کننده تمام حوادث مربوط به انقلاب مشروطه است. جلد اول دربرگیرنده سال اول (ش ۱۴۹۰) و دوم (ش ۱۴۰۱) است. جلد دوم شامل سال دوم (دوره اول: ش ۳۲-۱۵ و دوره دوم: ش ۳۲-۱) و سال سوم (ش ۴۶-۱) می‌باشد.

روزنامه مجلس: تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی و مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها، ۱۳۷۵، ج.

این روزنامه یکی از مهم‌ترین روزنامه‌هایی است که مجموعه‌های آن در کتابخانه مجلس شورای ملی موجود است و تنها روزنامه‌ای است که تحولات مجلس اول را در آن می‌توان دید. صاحب امتیاز آن میرزا محسن، برادر صدرالعلماء، مدیر آن سید محمدصادق طباطبایی و نویسنده و سردبیر آن در ابتدا ادیب‌الممالک فراهانی بوده است. انتشار این روزنامه پنجاه روز بعد از افتتاح مجلس اول شروع شد و پس از به توپ بستن مجلس از بین رفت. جلد اول این روزنامه از تاریخ ۸ شوال ۱۳۲۴ تا اول ذی‌قعدة ۱۳۲۵ و شماره‌های ۱-۲۲۲ را دربرمی‌گیرد. جلد دوم از تاریخ یکشنبه ۲ ذی‌قعدة ۱۳۲۵ شروع می‌شود و شماره‌های ۱-۱۵۴ (سال دوم) را دربرمی‌گیرد. انتشار مجدد این روزنامه مرهون تلاش دکتر محمداسماعیل رضوانی است.

شناسنامه مطبوعات ایران از ۱۲۱۵ تا ۱۳۵۷ شمسی. مسعود برزین، تهران: بهجت، ۱۳۷۱، نوزده، ۵۶۵ص، ۱۰۵۰۰ریال.

این کتاب شناسنامه مطبوعات ایران را که در داخل و خارج از کشور به زبان فارسی انتشار یافته (به استثنای کشورهایی که زبان آنان فارسی است مانند افغانستان) در برمی‌گیرد و دارای مشخصات زیر است: عنوان نشریه، فاصله انتشار، موضع و ارگان، نام صاحب امتیاز، نام مدیر و سردبیر، محل انتشار، سالهای اول و آخر انتشار.

صورت جراید ایران و جرایدی که در خارج ایران به زبان فارسی طبع شده است. ه. ل. رابینو، تصحیح و حواشی: سیدفرید قاسمی، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها، ۱۳۷۳، ۶۲ص، ۶۵۰ریال.

این کتاب نخستین اثر مستقل درباره تاریخ مطبوعات ایران است. در این جزوه اطلاعات گردآوری شده

درباره هر نشریه در ده ستون به شرح زیر ارائه شده است: شماره ترتیب نشریه، نام و عنوان، محل انتشار، ترتیب انتشار، نوع چاپ، تاریخ انتشار، تمایلات سیاسی، نام صاحب امتیاز یا مدیر و اطلاعات ضروری دیگر درباره هر نشریه. چاپ دوم این اثر به دلیل این بود که نسخه‌های اولیه از میان رفته‌اند و نایاب هستند.

نظارت بر مطبوعات در حقوق ایران. محمدابراهیم انصاری لاری، تهران: سروش، ۱۳۷۵، ۲۲۴ص، ۵۶۰۰ ریال.

کتاب حاضر در چهار بخش تدوین گردیده که بخش اول آن در سه گفتار به اهمیت، تاریخچه و معانی و تعاریف مطبوعات می‌پردازد. در گفتار دوم «تاریخ مطبوعات از آغاز تا مشروطه» و سپس «از فرمان مشروطه تا پایان حکومت قاجار» را مورد بررسی قرار می‌دهد.

نگرشی بر روزنامه‌های فکاهی ایران. غلامحسین مراقیبی، تهران: آبیگینه، ۱۳۷۶، ۱۰۷ص، ۳۰۰۰ ریال، جلد اول.

نویسنده در این مجموعه کوشیده است که تاریخچه روزنامه‌های فکاهی را با ارائه نمونه‌هایی از آثار و یاد از کوشندگانشان تقدیم پژوهندگان نماید. دفتر یکم از این مجموعه شامل نشریات فکاهی چته پابرهنه، بهلول، تشویق، نسیم شمال (دوره‌های ۱-۳) است. همچنین نمونه‌های نشریات آن دوره نیز در کتاب آمده است.

روزنامه‌های ایران از آغاز تا سال ۱۳۲۹ هـ. ق تا ۱۲۸۹ هـ. ش. با اضافات و شرح کامل به همراه تصاویر روزنامه‌ها، برداشتی از فهرست ه. ل. رابینو، ترجمه و تدوین جعفر خسامی‌زاده، تهران: اطلاعات، ۱۳۷۲، بیست و سه، ۳۰۶، [۷۹ص، نمونه]، ۲۹۰۰ ریال.

کتاب در ابتدا با «فهرست روزنامه‌های ایران و روزنامه‌هایی که در خارج از ایران از آغاز تا سال ۱۳۲۹ هـ. ق به زبان فارسی منتشر شده‌اند» شروع شده و سپس نگاهی کوتاه به زندگینامه رابینو دارد. در بخشی به توصیف و شرح روزنامه‌های ایران (۴۰۰ روزنامه) از آغاز تا سال ۱۳۲۹ هـ. ق می‌پردازد. در صفحات پایانی کتاب فهرست اعلام و همچنین نشانه‌ها (سرکلیشه‌های) ۱۷۶ روزنامه که در دسترس نویسنده بوده به چاپ رسیده است.

● مجموعه مقالات

اینجا طهران است...! مجموعه مقالاتی درباره طهران ۱۳۲۴-۱۲۶۹ هـ. ق. منصوره اتحادیه (نظام مافی)، ویرایش مصطفی زمانی‌نیا، تهران: نشر تاریخ ایران، ۱۳۷۱، ۴۶۱ص، ۱۵۵۰۰ ریال. کتاب حاضر شامل مقاله‌ها و خطابه‌ها در مورد مسایل گوناگون تاریخ تهران در سالهای بین ۱۲۶۹-۱۳۲۴ هـ. ق است که بعضی از آنها قبلاً به چاپ رسیده و اگرچه دارای اسناد رسمی و سیاسی است اما اسناد خصوصی و غیرسیاسی نیز دارد که به مقالات جذباتی خاص بخشیده است. گفتار یازدهم شامل مقاله‌ای است با عنوان «فعالیت زنان در انقلاب مشروطیت».

صحنه‌هایی از تاریخ معاصر ایران (مجموعه مقالات). عبدالرضا هوشنگ مهدوی، تهران: علمی، ۱۳۷۷، ۵۷۱ص، ۲۱۰۰۰ ریال.

کتاب حاضر مجموعه مقالاتی است پیرامون تاریخ معاصر ایران و دربرگیرنده ۲۱ مقاله نویسنده می‌باشد که

مقاله ششم آن تحت عنوان «سلطان رضاخان در جنگ با مشروطه‌طلبان تبریز» به حوادث بعد از به توپ بستن مجلس در تبریز اشاره دارد.

گزارشهایی از انقلاب مشروطیت ایران. محمدامین رسول‌زاده، ترجمه رحیم رئیس‌نیا، تهران: مؤسسه نشر و پژوهش شیرازه، ۱۳۷۷، ۳۶۰ص، ۱۴۰۰۰ ریال.

محمدامین رسول‌زاده از زمره روزنامه‌نگاران دوران مشروطیت بود و با روزنامه‌هایی چون ارشاد و ترقی همکاری داشت و مقالات و گزارشهای جالبی پیرامون رویدادهای انقلاب مشروطیت ایران انتشار داد و کتاب حاضر مجموعه‌ای است از ترجمه همان مقالات و گزارشها.

مقالاتی در جامعه‌شناسی سیاسی ایران. یرواند آبراهامیان، ترجمه سهیلا ترابی فارسانی، تهران: نشر و پژوهش شیرازه، ۱۳۷۶، ج، ۲۶۷ص، ۱۰۰۰۰ ریال.

کتاب در ابتدا به «استبداد شرقی» و سپس به «دهقانان غیرانقلابی در ایران معاصر» پرداخته است. در فصلی «توده مردم در انقلاب مشروطه ایران» را مورد بررسی قرار داده و در «فرقه‌گرایی در ایران» از گروههای سیاسی در مجلس چهاردهم (۱۳۲۳-۲۵)، گفتاری دارد و در انتها به «فوت‌ها و ضعف‌های جنبش کارگری در ایران» می‌پردازد.

نگاه زنان (مجموعه مقالات). تهران: نشر توسعه، ۱۳۷۷، ۱۴۴ص، ۴۵۰۰ ریال.

مجموعه حاضر که شامل ۱۷ مقاله از نگارندگان زن می‌باشد دربرگیرنده مسایل اجتماعی و اخلاقی و فرهنگی است. در مقاله افسانه نجم‌آبادی با عنوان «دگرگونی زن و مرد در زبان مشروطیت» نویسنده سعی دارد نمونه‌هایی از نوشته‌های دوران مشروطیت و دگرگونی آن را نشان دهد.

نهضت مشروطیت ایران: مجموعه مقالات. تهران: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، ۱۳۷۸، ۳۹۶ص، جلد اول، ۱۵۰۰۰ ریال.

این مجموعه به مناسبت نود و ششمین سالگرد نهضت مشروطیت ایران و در برگزیده ۱۷ مقاله است که همزمان با برگزاری نخستین سمینار بین‌المللی نهضت مشروطیت ایران به چاپ رسیده است. بعضی از عناوین مقالات: تأملاتی انتقادی در باب اندیشه‌های بنیادی مشروطه، نقش انگلیس در برپایی رژیم مشروطه ایران، اندر معنی مشروطه و ... می‌باشد.

● نقد و تفسیر - کتابشناسی

ایران بین دو انقلاب: درآمدی بر جامعه‌شناسی سیاسی ایران معاصر. یرواند آبراهامیان، ترجمه احمد گل محمدی؛ محمدابراهیم فتاحی ولی‌لایی، تهران: نشر نی، ۱۳۷۷، چهاردهم، ۷۰۹ص، ۲۵۰۰۰ ریال.

کتاب به سه بخش اصلی تقسیم شده است. بخش نخست، با بررسی سده نوزدهم، انقلاب مشروطه و حکومت رضاشاه، پیشینه تاریخی لازم را برای فهم تحولات ایران به دست می‌دهد. بخش دوم، زمینه اجتماعی دگرگونیهای سیاسی سالهای فروپاشی حکومت رضاشاه تا شکل‌گیری حکومت محمدرضای پهلوی را تجزیه و

تحلیل می‌کند و بخش پایانی به توصیف برنامه‌های اجتماعی - اقتصادی دولت وقت می‌پردازد که منجر به تشدید تنشهای سیاسی شد.

سنت و مدرنیته: ریشه‌یابی علل ناکامی اصلاحات و نوسازی سیاسی در ایران عصر قاجار. صادق زیباکلام، تهران: روزنه، ۱۳۷۷، ۵۵۶ص، ۱۴۰۰۰ ریال.

به قول نویسنده، مهم‌ترین ویژگی این کتاب در آنست که اصلاحات و جریانات مدرنیته‌ای که در قرن نوزدهم در ایران به وجود آمد را در خلاء مطرح نکرده، بلکه آن را در چارچوب تغییراتی که در طول قرن نوزدهم در ایران به وقوع پیوسته مورد بررسی قرار داده است. کتاب با دو مقدمه مفصل از نویسنده و ناشر آغاز شده و در پیشگفتار که خود فصلی جداگانه است به موضوع «تاریخ چیست و ما به آن چگونه می‌نگریم» پرداخته و در فصول بعدی مسایل زیر را مورد تحقیق و بررسی قرار داده است: علل بقاء قاجارها - مذهب و قاجارها - زمینه‌های پیدایش ناراضیاتی از قاجارها - پیدایش فکر تغییر و ضرورت ایجاد اصلاحات - اصلاحات عصر سیهسالار - اصلاحات از برون حاکمیت قاجارها و پیدایش نهضت مشروطه - انقلاب مشروطه - عدم موفقیت مشروطه.

کتابشناسی انقلاب مشروطیت ایران. علی پورصفیر، تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۷۳، هشت، ۳۴۲ص، ۶۰۰۰ ریال.

مطالب این کتابشناسی به موضوعات متعددی تقسیم شده است. این تقسیم‌بندی تقریباً کلیه جوانب لازم را که برای مطالعه عصر مشروطیت ضروری است دربردارد. گردآورنده این مجموعه، شکل‌گیری مقدمات مشروطه‌خواهی را مفارن تألیف و انتشار اولین نوشته‌های فارسی که به معرفی آزادی و دموکراسی و حکومت ملی و مجلس قانونگذاری و انتخابات و دادگستری و حقوق فردی و مسئولیت دولتمردان و غیره پرداخته است، می‌داند و پایان آن را بیست سال بعد از صدور فرمان مشروطیت و همزمان با استقرار سلطنت رضاخان می‌شناسد. مجموعه حاضر حدود چهار هزار مدخل را شامل می‌شود که تا سال ۱۳۷۰ منتشر شده‌اند.

کسروی و تاریخ مشروطه ایران. سهراب یزدانی، تهران: نشر نی، ۱۳۷۶، ۱۹۷ص، ۷۰۰۰ ریال. در این کتاب نویسنده جست و جویی دارد در دو کتاب تألیف شده احمد کسروی به نامهای تاریخ مشروطه ایران و تاریخ هیجده ساله آذربایجان. کتاب از سه بخش تشکیل شده. بخش اول به زندگی کسروی در دوره انقلاب مشروطه می‌پردازد و تأثیر حوادث آن دوره را بر شکل‌گیری اندیشه او بررسی می‌کند و چگونگی نگرارش تاریخ مشروطیت را تشریح می‌کند. در بخش دوم به تحلیل دو کتاب فوق می‌پردازد و بخش سوم برآوردی کلی از این دو کتاب و نویسنده آن به دست می‌دهد.

مبانی نظری حکومت مشروطه و مشروعه به انضمام رسایل علمای موافق و مخالف مشروطه. حسین آبادیان، تهران: نشر نی، ۱۳۷۴، ۲۵۵ص، ۶۵۰۰ ریال.

مطالب کتاب در نه عنوان تدوین گردیده است: تبیین نظریه کهن سلطنت در رسایل قاجاری، سقوط مشروطیت و موضع علما، براهین شیخ فضل‌الله نوری در رد مشروطیت، مبانی اندیشه مشروعه‌خواهی، بنیادهای تئوریک اندیشه‌های کواکبی، نائینی و تلقی دینی از مشروطه، اندیشه دینی و فهم مشروطیت، بررسی سه دیدگاه، سید لاری و اندیشه تأسیس حکومت.

از عمده‌ترین اهداف این کتاب نشان دادن جایگاه مشروطه در تفکر سیاسی ایران است. نویسنده تلاش دارد تا موضوع «نسبت اندیشه دینی با نهضت مشروطیت» را ارزیابی کند.

● ادبیات

ادبیات سیاسی ایران در عصر مشروطیت. عبدالرحیم ذاکر حسین، تهران: نشر علم، ۱۳۷۷، ۱۱۵۰۰۰ ریال، ۴ جلدی.

در مقدمه آمده است: تألیف حاضر را شاید بتوان تاریخ ادبی - سیاسی یا فرهنگ سیاسی عصر مشروطیت دانست. هر یک از سروده‌های این مجموعه، بیانگر رویدادی سیاسی یا دربردارنده طنز و لطیفه‌ای با بار سیاسی است و در مجموع تاریخ عصر مشروطه را دربر گرفته است. به منظور تعیین جایگاه زمانی هر سروده، عصر مشروطیت به چهار مرحله زمانی تقسیم گردیده و هر مرحله هم به چند دوره قانونگذاری قسمت شده است. هر دوره قانونگذاری به شمار کابینه‌هایی که از سوی قوه مجریه به مجلس معرفی می‌شده بخش گردیده (به استثناء مرحله دوم). تقسیم‌بندی مزبور موجب می‌شود که ترکیب انسانی قوه اجرائیه و به‌طور کلی فضای سیاسی کشور معلوم شود و منظور هر شاعر از سروده‌اش بر خواننده مشخص و نیز اهمیت و کیفیت سروده شاعر به درستی ارزیابی گردد.

جلد اول با عنوان «از استقرار مشروطیت تا خلع قاجار (۱۲۸۵-۱۳۰۴)»، دوره‌های اول تا پنجم مجلس شورای ملی را شامل می‌شود.

عناوین جلدهای بعدی بدین قرار است: جلد ۲: دوران بازگشت به حکومت فردی: ۱۳۰۴-۱۳۲۰، جلد ۳: دوران نفوق و برتری جنبشهای ملی: ۱۳۲۰-۱۳۳۲، جلد ۴: از کودتای ۲۸ مرداد تا پیروزی انقلاب اسلامی: ۱۳۳۲-۱۳۵۷.

ادبیات معاصر (از مشروطیت تا امروز). جهانخوش نوری، شیراز: راهگشا، ۱۳۷۵، ۴۱۶ ص، ۱۰۰۰۰ ریال.

در این مجموعه منظور از ادبیات معاصر حدود زمانی از انقلاب مشروطیت است تا انقلاب اسلامی و آثار و نمونه آثار و مختصر زندگینامه رجال سیاسی آن دوره تاکنون را مورد تحقیق و بررسی قرار داده است.

اندیشه‌نگاران زن در شعر مشروطه. روح‌انگیز کراچی، تهران: دانشگاه الزهرا (س)، ۱۳۷۴، ۱۸۰ ص، ۶۷۰۰ ریال.

کتاب حاضر قسمتی از پایان‌نامه دانشگاهی نگارنده است و آثار منظوم زنان را در جریان تاریخ ادبی ایران از آغاز تا دوره مشروطه و از این دوره تاکنون را مورد مطالعه قرار می‌دهد. مهم‌ترین عناوین کتاب شامل: پیشینه حضور زن در فرهنگ نوشتاری ایران - سهم شاعران زن در شعر فارسی از ابتدا تا مشروطه - نظام سیاسی، اقتصادی، اجتماعی دوره مشروطه - شاعران زن در دوره مشروطه می‌باشد.

با صبح دمان: برگزیده شعر معاصر از مشروطیت تا انقلاب. میمنت ذوالقدری (میرصادقی)، تهران: سخن، ۱۳۷۵، ۴۴۰ ص، ۱۲۵۰۰ ریال.

این کتاب برگزیده‌ای از شعرهای فارسی قرن چهاردهم است و از انقلاب مشروطیت تا انقلاب اسلامی را دربرمی‌گیرد.

پژوهشی در نشر و نظم دوره بازگشت ادبی. احمد خاتمی، تهران: مؤسسه فرهنگی و انتشاراتی پایا، ۱۳۷۴، ۳۸۴ص، ۸۵۰۰ ریال.

کتاب حاضر در واقع جلد دوم از کتاب «تاریخ ادبیات ایران در دوره بازگشت ادبی» است و به تحقیق در شیوه‌ها و سبکهای نویسندگان و شاعران دوره بازگشت برآمده و به تحلیل مشهورترین آثار این دوره پرداخته است. علت گزینش و چاپ مستقل این بخش در جهت استفاده راحت و مقرون به صرفه دانشجویان ادبیات فارسی می‌باشد.

تاریخ ادبیات ایران در دوره بازگشت ادبی (از سقوط صفویه تا استقرار مشروطیه). احمد خاتمی، تهران: مؤسسه فرهنگی و انتشاراتی پایا، ۱۳۷۳، ۴۵۰+۲۴۸ص، دو جلد در یک مجلد.

یکی از دوره‌های تاریخ ادبیات فارسی، دوره بازگشت ادبی است که با سقوط صفویه آغاز می‌شود و تقریباً تا اواخر دوره قاجار را دربرمی‌گیرد. جلد نخست این کتاب به بررسی اوضاع سیاسی، اجتماعی، مذهبی، علمی و هنری این دوران می‌پردازد؛ و جلد دیگر، بررسی و نقد و تحلیل اوضاع ادبی ایران را به عهده دارد.

درباره ادبیات نوین ایران پیش از نهضت مشروطیه. هدایت‌الله بهبودی، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، حوزه هنری، ۱۳۷۵، ۲۴۱ص، ۵۲۰۰ ریال.

هدف نویسنده از این نوشتار، نمایاندن مجاری ورود ادبیات نوین به جامعه ادبی ایران است؛ مجرای تاریخی، جغرافیایی و مهم‌تر از آنها مجرای تفکر و اندیشه. در بخش اول به نویسندگانی پرداخته شده که ایرانی یا منسوب به این آب و خاک هستند و پیش از نهضت مشروطیت دست به آفرینشهای ادبی در قالبهای نوین زدند و در بخش دوم آن گروه از رمانهایی که از زبان بیگانه به فارسی ترجمه شده است به اجمال مورد بررسی قرار گرفته است.

سده میلاد میرزاده عشقی: یکی از شاعران و نویسندگان دوران مشروطیت: نوشته‌های استادان و نویسندگان اشعار شاعران درباره شاعر شهید، اشعاری از عشقی، گزینه سایر سروده‌های او، از تشریفات عشقی. تدوین سیدهادی حائری (کوروش)، تهران: نشر مرکز، ۱۳۷۳، دوازده، ۴۹۹ص.

این کتاب به مناسبت صدمین سالگرد ولادت شاعر انتشار یافته است. در سخن آغازین، تحت عنوان «یکی از شاعران و نویسندگان دوران مشروطیت» به زندگینامه وی می‌پردازد. گفتار بعدی شامل اشعار وی می‌باشد. در بخش بعدی نوشته‌های استادان و نویسندگان را در مورد شاعر بررسی می‌کند و سپس «اشعار شاعران درباره شاعر شهید» آورده شده است. در بخش چهارم اشعاری از عشقی گنجانده شده که قبلاً چاپ نشده بود. بخش پایانی مشتمل بر تشریفات عشقی (مقاله، نامه، نمایشنامه) است.

طنزسرایان ایران از مشروطیه تا انقلاب. مرتضی فرجیان؛ محمدباقر نجف‌زاده بارفروش، تهران: چاپ نشر بنیاد، ۱۳۷۰، ۲ جلدی، ۷۹۲ص، هر جلد ۱۹۰۰ ریال.

کتاب حاضر مجموعه‌ای است از شرح حال و نمونه آثار و طرحی از سیمای تعدادی از شعرای طنزسرا از انقلاب مشروطیت تاکنون.

غزلهای شاعران امروز از صدر مشروطه تاکنون به انضمام: شرح احوال و آثار آنان. مجید شفق، تهران: سنایی، ۱۳۷۷، ۱۰۴۷ص، ۲۴۰۰۰ ریال.

این مجموعه دربردارنده غزلهای شاعران معاصر و چکیده‌ای از زندگینامه آنان از ابتدای مشروطیت تاکنون می‌باشد و براساس نام خانوادگی شاعر الفبایی شده است. به قول نویسنده: «ویژگی این کتاب پرداختن به نام و کار شاعرانی است که با همه ارزشهای ادبی، کم نام و ناشناخته مانده‌اند و همچنین غزلهایی برای نخستین بار در این کتاب عرضه می‌شود».

لطفیه‌های سیاسی به ضمیمه تاریخچه لطفیه و کاریکاتور سیاسی در ایران و جهان. محمود حکیمی، قم: نشر خرم، ۱۳۷۲، ۲۶۴ص، ۱۹۵۰ ریال.

با آغاز نهضت مشروطیت و انتشار روزنامه‌ها، شبنامه‌ها و نشریات سیاسی گوناگون، طنز و لطفیه سیاسی در ایران وارد مرحله تازه‌ای شد. کتاب حاضر در این زمینه گفتار کوتاهی (حدود ۴ صفحه) دارد و همچنین روزنامه‌های فکاهی عصر مشروطیت را به اجمال مورد بررسی قرار می‌دهد.

نمایشنامه‌نویسی در ایران (از آغاز تا ۱۳۳۰ ه. ش). یعقوب آژند، تهران: نشر نی، ۱۳۷۳، ۲۷۰ص، ۵۵۰۰ ریال.

کتاب حاضر به بررسی نمایش و نمایشنامه‌نویسی در ایران از ۱۲۸۵ تا ۱۳۳۰ شمسی پرداخته است. در بخش نخست ریشه‌های هنر نمایش و انواع نمایش سنتی در ایران و راههای آشنایی ایرانیان با انواع نمایش غربی به اختصار شناسانده شده. بخش دوم به معرفی نمایشنامه‌ها و نمایشنامه‌نویسان دوره مشروطه پرداخته و بخش سوم نیز، ادبیات نمایشی را از اولین سال قرن چهاردهم شمسی تا سقوط رضاشاه مورد بررسی قرار داده است.

مقاله‌ها:

● کلیات

- آرمان شهر مشروطه: گفت وگو با دکتر سهراب یزدانی استاد و پژوهشگر تاریخ معاصر. صبح امروز، ۷۸/۵/۱۶، ص ۶.
- آسیب‌شناسی نهضت مشروطه. یاشار هدایی، نشاط، ۷۸/۵/۱۴، ص ۹.
- افسانه فروش مدرسه و قبرستان چال. محمد ترکمان، نگاه نو، ش ۳۸، پاییز ۱۳۷۷، ص ۷-۲۴.
- انجمن‌ها: درآمدی بر نقش نخستین نهادهای مدنی در انقلاب مشروطیت. حسین کوچکیان فرد، نشاط، ۷۸/۵/۱۴، ص ۸.
- اندیشه ترقی و کنسلیطوسیون. فرشته نوایی، کلک، ش ۹۴، دی ۱۳۷۶، ص ۱۱۶-۱۲۰.
- انقلاب ایران در چشم‌انداز تطبیقی: بررسی تطبیقی انقلاب مشروطیت و انقلاب اسلامی (۲). نویسنده: نیکی. ر. کدی، مترجم: حسینعلی نوذری، ایران فردا، سال سوم، ش ۱۳ و ۱۴، شهریور ۱۳۷۳، ص ۷۸-۷۵.
- انقلاب فراموش شده. محمد طلوعی، دنیای سخن، ش ۸۰، مرداد ۱۳۷۷، ص ۱۴-۱۵.
- انقلاب مشروطه. سلام، ۷۶/۵/۲۸، ص ۹.
- انقلاب مشروطه ایران در بوته آزمون تئوریهای انقلابها. نوشته ژانت آفاری، ترجمه رضا رضایی، نگاه نو، ش ۳۴، پاییز ۱۳۷۶، ص ۲۵۸.
- انقلاب مشروطه راگرامی بداریم، عصر ما، سال دوم، ش ۲۱، ۱۸ مرداد ۱۳۷۴، ص ۲.
- انقلاب مشروطیت راگرامی بداریم و از آن بیاموزیم. عصر ما، ش ۵۰، ۱۷ مرداد ۱۳۷۵، ص ۱-۲.
- بازشناسی جریانهای فکری در نهضت مشروطیت. سیدنظام‌الدین موسوی، کیهان، ۷۶/۵/۱۲، ص ۷.
- بازنگری نهضت مشروطه پس از ۹۶ سال (۲): تولد ادبیات و مطبوعات آزاداندیش در متن نهضت مشروطه. اطلاعات، ۷۸/۵/۲۵، ص ۵.
- بازنگری نهضت مشروطه پس از ۹۶ سال (۳): بررسی تأثیر و بازتاب نهضت مشروطیت در جهان پیرامون. اطلاعات، ۷۸/۵/۲۵، ص ۵.
- برخی ویژگیهای شیوه تفکر سیاسی معاصر در ایران. موسی غنی‌نژاد، اطلاعات سیاسی - اقتصادی، سال ششم، ش ۱۱ و ۱۲، مرداد و شهریور ۱۳۷۱، ص ۳۷-۴۱.
- بررسی تطبیقی انقلاب مشروطیت و انقلاب اسلامی. نوشته نیکی. ر. کدی، ترجمه حسینعلی نوذری، ایران، ۷۵/۵/۶، ۷۵/۵/۷، ۷۵/۵/۱۴، ۷۵/۵/۲۰، ۷۵/۵/۲۱، ۷۵/۵/۲۷، ۷۵/۵/۲۸، ۷۵/۶/۱۰، ۷۵/۶/۱۱، ۷۵/۶/۱۸، ۷۵/۶/۲۴، ۷۵/۶/۲۵، ص ۶.
- بنیانهای فکری در عصر مشروطیت. حسین بهمنیار، همشهری، ۷۲/۵/۱۴.
- به یاد ۱۴ مرداد، رویدادهایی که به انقلاب مشروطیت انجامید. ابراهیم تیموری، اطلاعات

- سیاسی - اقتصادی، سال دوازدهم، ش ۹ و ۱۰ (پیاپی ۱۲۹-۱۳۰)، خرداد و تیر ۱۳۷۷، ص ۸۵-۷۸
- پرتو جدیدی بر نهضت مشروطیت ایران. بگلی، ترجمه سیمین فصیحی، کلک، ش ۹۴، دی ۱۳۷۶، ص ۵۶-۳۲
- پیروزی اندیشه مردم‌سالاری بر استبداد. افشین جعفرزاده، جامعه، ۷۷/۴/۳۰، ص ۶
- پیروزی نهضت مشروطیت پرواز جنبش اصلاح‌طلبی؛ بررسی پیش زمینه‌های فکری و سیاسی نهضت مشروطیت ایران. افشین جعفرزاده، خرداد، ش ۱۸۸، ۷۸/۵/۱۴، ص ۷-۶
- تأثیر مشروطیت بر جریانهای تاریخ معاصر ایران. جواد اطاعت، ایران، ۷۷/۵/۲۱، ص ۸
- تجربه مشروطیت. رسالت، ۷۸/۵/۱۰، ص ۱۱
- تحولات عصر مشروطه، تنگناها و بایدها (۱): گفت وگو با محمد ترکمان، زمینه‌های عینی و ذهنی برای آرمانهای مشروطه وجود نداشت. علی محمد نجاتی، خرداد، ش ۱۸۸، ۷۸/۵/۱۴، ص ۸
- تحولات عصر مشروطه، تنگناها و بایدها (۲): گفت وگو با محمد ترکمان؛ انگلستان بازی‌گردان اکثر صحنه‌ها بود. علی محمد نجاتی، خرداد، ش ۱۸۹، ۷۸/۵/۱۶، ص ۶
- تحولات عصر مشروطه، تنگناها و بایدها (۳): گفت وگو با محمد ترکمان؛ مشکل ما حداقل‌ها بود نه دستاوردهای بزرگ. علی محمد نجاتی، خرداد، ش ۱۹۰، ۷۸/۵/۱۷، ص ۶
- تحولات عصر مشروطه، تنگناها و بایدها (۴): گفت وگو با محمد ترکمان؛ نسخه‌ای که نوشته بودند متناسب با جامعه ایران نبود. علی محمد نجاتی، خرداد، ش ۱۹۱، ۷۸/۵/۱۸، ص ۶
- تحولات عصر مشروطه، تنگناها و بایدها (۵): گفت وگو با محمد ترکمان؛ تندیها دستاوردها را بر باد می‌داد. علی محمد نجاتی، خرداد، ش ۱۹۲، ۷۸/۵/۱۹، ص ۶
- تحولات عصر مشروطه، تنگناها و بایدها (۶): گفت وگو با محمد ترکمان؛ تجربه مشروطه آزمونی برای نظریه توطئه. علی محمد نجاتی، خرداد، ش ۱۹۳، ۷۸/۵/۲۰، ص ۶
- تولد انقلاب مشروطیت. ایران، ۷۶/۱۲/۹، ص ۷
- جنبش مشروطیت از دیدگاه امام خمینی. کیهان، ۷۷/۵/۱۴، ص ۷
- چالشهای فرهنگ و اندیشه در آستانه مشروطه. مقصود فراستخواه، ایران، ۷۷/۵/۱۴، ص ۱۰
- ۱۴ مرداد؛ نخستین گام در تشکیل جامعه مدنی. رحمت‌الله رجایی، نشاط، ۷۸/۵/۱۳، ص ۸
- حیات و سرانجام نهضت مشروطه. ل. سلامی، سلام، ۷۴/۵/۱۵
- خاستگاه نظری علوم سیاسی در ایران عصر مشروطیت. علیرضا ازغندی، مجله سیاست خارجی، سال هشتم، ش ۴، زمستان ۱۳۷۳، ص ۶۷۷-۶۹۹
- خانه مشروطیت و پژوهش انقلاب ضد استبدادی در تبریز. محمودزاده، ایران، ۷۸/۳/۳، ص ۱۱
- درسهایی از کتاب مشروطیت ایران: به مناسبت هشتاد و هشتمین سالگرد انقلاب مشروطیت. علی اصغر زرگر، همشهری، ۷۳/۵/۱۳-۱۲

- در مراسم اختتامیه سمینار بین‌المللی نهضت مشروطیت در تبریز اعلام شد: سردمداران نهضت مشروطه در مبانی اختلاف نداشتند. نشاط، ۷۸/۵/۱۶، ص ۹.
- رویکرد جریان تجدد به نهضت مشروطیت. محمدجواد هاتف، رسالت، ۷۶/۵/۱۵، ص ۱ و ۲.
- زمینه‌ها و عوامل ناکامی انقلاب مشروطیت، وحید قلفی، همشهری، ۷۸/۵/۲، ص ۶.
- زمینه‌ها و ماهیت نهضت مشروطه. محمد مهاجری، کیهان، ۷۵/۵/۱۴.
- زمینه‌های خیزش مشروطه. محمد خاتمی، کیهان، ۷۳/۲/۲۹-۱۱، ۷۳/۳/۴، ۷۳/۳/۱۳-۱۷، ۷۳/۴/۲۹-۲، ۷۳/۵/۲۵، ۷۳/۶/۳۰-۱ و ۷۳/۷/۲۶ و ۷۳/۸/۴.
- زمینه‌های فکری و فرهنگی پیدایش مشروطه. فیروزه فلاح، کیهان فرهنگی، سال ۱۴، ش ۱۳۳، خرداد و تیر ۱۳۷۶، ص ۸۱-۸۰.
- ساختار قدرت در عهد قاجاریه «از آغاز تا انقلاب مشروطه». مصطفی اجتهادی، نشر دانش، سال سیزدهم، ش ۲، بهمن و اسفند ۱۳۷۱، ص ۹-۱۷.
- سالگرد مشروطیت ایران. راضیه سوری، کار و کارگر، ۷۵/۵/۱۶.
- سخنی دیگر در باب مشروطیت. جمهوری اسلامی، ۷۷/۵/۱۵، ص ۱۵ و ۱۲.
- سرکشی رعایا. از کتاب تاریخ بیداری ایرانیان نوشته ناظم‌الاسلام کرمانی. ی. کتابخوان، سنبله، سال هشتم، ش ۷۳، مهر ۱۳۷۴، ص ۱۷.
- سه اندیشه در مشروطه. مقصود فراستخواه، سلام، ۷۲/۵/۲۱.
- شکار آدم در تبریز: آدم‌ریایی در طول انقلاب مشروطیت. کریم طاهرزاده، طبیعت، ش ۵۰، بهمن و اسفند ۱۳۷۶، ص ۱۲-۱۳.
- شورشهای دهقانی منطقه خزر در زمان انقلاب مشروطیت. نوشته زانت آفاری؛ ترجمه رضا رضایی، نگاه نو، ش ۱۹، فروردین، اردیبهشت ۱۳۷۳، ص ۲۴-۲۶ و بخش آخر: ش ۲۰، خرداد و تیر ۱۳۷۳، ص ۱۴-۲۹.
- علل و عوامل داخلی و خارجی پیروزی نهضت مشروطیت. عبدالله بابایی گل سفیدی، سلام، ۷۴/۵/۱۵.
- عملکرد احزاب در صحنه‌های سیاسی ایران از مشروطه تا پایان قاجاریه. منصوره اتحادیه، ایران، ۷۴/۱۱/۲۶.
- گفت وگو با عزت‌الله سبحانی: سنت پارلمان در ایران. مجید یوسفی، نشاط، ۷۸/۵/۳، ص ۶.
- گفت وگو با محققان خارجی درباره نقش انجمنهای مدنی در ایران: نهضت مشروطه؛ گامهای اولیه به سوی تشکلهای و انجمنهای مردمی، سحر نمازی‌خواه، نشاط، ش ۱۳۰، ۷۸/۵/۲۱، ص ۵.
- لوطی‌ها؛ چگونه حاشیه‌نشینان جامعه به عرصه‌داران انقلاب مشروطه بدل شدند؟ (بخش نخست)، اصغر فتحی، مترجم جعفر خیرخواهان، نشاط، ش ۱۳۲، ۷۸/۵/۲۴، ص ۶.
- لوطی‌ها؛ راهزن یا انقلابی؟ (بخش پایانی)، اصغر فتحی، مترجم جعفر خیرخواهان، نشاط، ش ۱۳۳، ۷۸/۵/۲۵، ص ۷.

- مالیه ایران از مشروطیت تا انقلاب اسلامی. محمود دژکام، اطلاعات، ۷۳/۴/۱۹.
- ما و انقلاب مشروطیت: تحلیلی از انقلاب مشروطیت ایران. مظفر شاهدی، ایران، ۷۶/۴/۲۲، ص ۶
- مبارزان قفقازی در کنار انقلابیون ایران. ایران، ۷۷/۱/۱، ص ۵.
- مدرسه محمدیه تبریز و تدریس مشروطه. رحیم رئیس‌نیا، گفتگو، ش ۱۸، زمستان ۱۳۷۶، ص ۲۳-۷.
- مشروطه بنایی که زود ویران شد. محمد دلاوری، کیهان، ۷۶/۵/۱۳، ص ۶.
- مشروطه به کدام مشکل پاسخ داد؟ مشروطه و میزان پاسخگویی آن به نیازهای جامعه ایرانی. رسول جعفریان، ایران، ۷۵/۵/۷، ص ۶.
- مشروطه‌خواهی با چلوخورش. دو دنیا، ش سوم، مرداد ۱۳۷۷، ص ۴۱-۴۰ و ۸۹.
- مشروطه سرآغاز ناکام تاریخ معاصر. پرویز بابایی، آدینه، ش ۱۰۳، مرداد ۱۳۷۴، ص ۶۰-۶۲.
- مشروطه: علل پیدایش. میزگردی به مناسبت سالگرد انقلاب مشروطه ایران با شرکت عبدالحسین نوایی، ایرج ذوقی، سهراب یزدانی، به کوشش سیدمجید میرمنتهایی، همشهری، ۷۵/۵/۱۷-۱۴.
- مشروطیت، انقلاب یا توطئه؟ مرادعلی توانا، کیهان، ۷۲/۵/۱۶.
- مشروطیت و پیامدهای آن در فضای سیاسی ایران. محمدرضا خلیلی‌خو، ایران، ۷۶/۵/۴، ص ۶.
- مشروطیت و علل ناکامی آن در ایران. ایران، ۷۴/۱۲/۲۴.
- مشروطیت و مروری بر فرایند آزادی در ایران سده ۱۹ و ۲۰: آزمون آزادی واقع‌گرایانه در زندگی نوین امروز. مقصود فراستخواه، توس، ۷۷/۵/۱۸، ص ۶.
- مشروطیت و میزان پاسخگویی آن به نیازهای جامعه ایرانی. حسین آبادیان، ایران، ۷۵/۵/۶، ص ۶.
- مهمترین دستاورد جنبش مشروطیت ایران. محمدعلی اکبری، ایران، ۷۷/۵/۲۱، ص ۸.
- ناسیونالیسم و تجدد در فرهنگ سیاسی بعد از مشروطیت. نادر انتخابی، نگاه نو، ش ۱۲، بهمن - اسفند ۱۳۷۱، ص ۳۱-۶.
- نایب حسین کاشی و پسرانش عامل غارت و کشتار در کاشان. ایران، ۷۷/۸/۴، ص ۷.
- نشانه‌های دلاوری و مقاومت مردم آذربایجان از انقلاب مشروطیت تا پایان جنگ جهانی اول، بر تبریز چه گذشت. ایران، ۷۶/۲/۱۵، ص ۷.
- نقش عناصر وابسته در اختلافات صدر مشروطیت. جمهوری اسلامی، ۷۸/۲/۱۴ و ۱۳ و ۱۲ و ۱۱.
- نکته‌هایی در تاریخ مشروطیت. مهدیقلی هدایت (مخبر السلطنه)، آینده، سال نوزدهم، ش ۱۰-۱۲، دی و اسفند ۱۳۷۲، ص ۹۷۱-۹۵۸.

نگاهی گذرا به نهضت مشروطه در ایران. حسن محرابی، کار و کارگر، ۷۲/۵/۱۴.
 نگاهی نوبه نهضت مشروطه. محمد ایمانی، کیهان، ۷۵/۵/۲۳.
 ویژگیهای ساختار قدرت در ایران «دوره قاجار». محمدعلی اکبری، نامه فرهنگ، سال دوم، ش ۴
 (۸)، تابستان ۱۳۷۱، ص ۹۱-۸۰.

● اندیشه سیاسی

آسیب شناسی ظلم در اندیشه آیت الله سید عبدالحسین لاری. سید محمد تقی آیت اللهی، پیام
 حوزه، سال چهارم، ش ۴، پیاپی ۱۶، زمستان ۷۶، ص ۱۳۷-۱۷۴.
 اصول حرکت اصلاحی سید جمال الدین اسدآبادی: اتحاد جهان اسلام، مبارزه با استعمار.
 محمد صادق مزینانی، حوزه، س یازدهم، ش ۱ (پیاپی ۶۱)، فروردین و اردیبهشت ۱۳۷۳،
 ص ۱۰۵-۱۲۵.
 اندیشه سیاسی آخوند خراسانی. جلال توکلیان، کیان، سال هشتم، ش ۴۲، خرداد و تیر ۱۳۷۷،
 ص ۴۵-۵۱.
 اندیشه سیاسی شیخ فضل الله نوری. جلال توکلیان، کیان، سال پنجم، ش ۲۷، مهر و آبان ۱۳۷۴،
 ص ۲۲-۳۲.
 اندیشه سیاسی میرزای نائینی. سید محمد تقی، حکومت اسلامی، سال ۲، ش ۱، بهار ۷۶، ص
 ۱۲۹، ۱۴۶.
 اهداف آیت الله فضل الله نوری؛ تحکیم اسلام ناب محمدی (ص). مهدی مهرعلیزاده، پیام
 انقلاب، سال سیزدهم، ش ۲۹۵، مرداد ۱۳۷۱.
 تفکرات دینی و التزام عملی سیدلاری بر وحدت. غلامرضا کرمی، جمهوری اسلامی،
 ۷۷/۲/۱، ص ۱۵.
 دستورالعملی از آیت الله سید عبدالحسین لاری. ترجمه علی کریمی جهرمی، پیام حوزه، سال
 چهارم، ش ۴، پیاپی ۱۶، زمستان ۷۶، ص ۱۷۵-۱۸۲.
 رجال: چهره‌های پرآوازه در تاریخ معاصر ایران: میرزا ملکم خان ناظم الدوله. سپهر، دوره سوم،
 ش ۱۰- تابستان ۱۳۷۳.
 زندگی و اندیشه‌های سید جمال الدین اسدآبادی. سعید ارموی، همشهری، ۷۲/۷/۶.
 سپهسالار و اندیشه نوسازی در ایران: مروری بر آثار و اندیشه‌های منورالفکران صدر مشروطه:
 میرزا حسین خان سپهسالار. محمد خاتمی، صبح، ص ۶.
 سید جمال الدین اسدآبادی بنیانگذار جنبشهای اسلامی معاصر. مصاحبه با آقای سیدهادی
 خسروشاهی، تاریخ و فرهنگ معاصر، سال سوم، ش ۳ و ۴ (پیاپی ۱۱ و ۱۲)، پاییز و
 زمستان ۱۳۷۳، ص ۱۴۵-۱۶۹.
 سید جمال الدین اسدآبادی و مسعود میرزا ظل السلطان. علی رضا ابطحی، وقف میراث جاویدان،
 سال دوم - ش ۳ (پیاپی ۷)، پاییز ۱۳۷۳، ص ۱۲۴-۱۲۷.

- سیدجمال‌الدین اسدآبادی و نواندیشی دینی. مقصود فراستخواه، اطلاعات، ۲۱ و ۲۲ و ۷۳/۱۲/۲۳.
- سیدجمال‌الدین فرزند حوزه. سیدعباس رضوی، حوزه، سال دهم، ش ۵ و ۶ (پیاپی ۵۹-۶۰)، آذر-اسفند ۱۳۷۲، ص ۱۳-۱۶.
- سیدجمال‌الدین و اندیشه‌های وی. محمدرضا شفیعی، کیهان، ۷۳/۱۲/۱.
- سیدعبدالله بهبهانی و مجلس اول و دوم شورای ملی. سعید عظیمی‌نیا، ۱۵ خرداد، سال ششم، ش ۲۸، زمستان ۷۶، ص ۹-۲۴.
- علم و دین از نظرگاه سیدجمال. حسین مسعودی، حوزه، سال دهم، ش ۵ و ۶ (پیاپی ۵۹-۶۰)، آذر-اسفند ۱۳۷۲، ص ۸۷-۱۱۵.
- گفت و گو با حسن یوسفی اشکوری: اندیشه سیاسی میرزای نائینی. صبح امروز، ۷۸/۵/۱۸، ص ۶.
- گفت و گو: وجه ادبی نودرگفتار سیاسی عصر مشروطه. تورج اتابکی، گفتگو، ش ۲۳، بهار ۱۳۷۸، ص ۱۰۶-۱۱۳.
- مبانی اندیشه سیاسی علماء در عصر قاجاریه و مشروطیت. لطف‌الله آجدانی، نگاه نو، ش ۲۴، اردیبهشت ۱۳۷۴، ص ۲۶-۵۵.
- مبانی فکری سیاسی نائینی. محمدصادق مزینانی، حوزه، ش ۷۷، ۷۶، مهر، آبان، آذر، دی ۱۳۷۵، ص ۱۵۴-۱۸۷.
- مروری بر آثار و افکار منورالفکران صدر مشروطه میرزا رضا دانش: ارفع‌الدوله. محمد خاتمی، صبح، ش ۴۸.
- مروری بر آثار و اندیشه‌های منورالفکرانه: امین‌الدوله اصلاح‌طلب و متجدد. محمد خاتمی، صبح، سال اول، ش ۲۶، ۱۸ مهر ۱۳۷۴، ص ۵.
- مروری بر آثار و اندیشه‌های منورالفکرانه: مشیرالدوله، تجدیدنخواه. محمد خاتمی، صبح، سال اول، ش ۳۰، ۱۶ آبان ۱۳۷۴، ص ۶.
- مروری بر اندیشه سیاسی آیت‌الله نائینی. ح مدیریان، سلام، ۷۵/۷/۲، ص ۶؛ ۷۵/۷/۸، ص ۶.
- مروری بر اندیشه سیاسی آیت‌الله نائینی. عبدالوهاب فراتی، سال اول، ش ۱، پاییز ۷۵، ص ۲۰۸-۲۱۱.
- مروری بر دیدگاه‌های یکی دیگر از منورالفکران صدر مشروطه: یوسف خان مستشارالدوله: آشتی قوانین اسلامی با اصول دموکراسی غربی. محمد خاتمی، صبح، سال اول، ش ۱۱، ۶ تیر ۱۳۷۴، ص ۶ و ۱۴.
- مشروطه مشروعه - جایگاه مشروطیت و مجلس شورا از دیدگاه شهید مظلوم «آیت‌الله شیخ فضل‌الله نوری». پیام انقلاب، سال سیزدهم، ش ۲۹۴، مرداد ۱۳۷۱، ص ۶-۱۹.

- مشروطیت از دیدگاه فضل‌الله نوری. مهدی انصاری، کیهان اندیشه، ش ۴۳، مرداد و شهریور ۱۳۷۱، ص ۱۴۳-۱۴۸.
- مشروطیت و اندیشه سیاسی میرزای نائینی. سیدمحمد ثقفی، اطلاعات، ۷۶/۵/۱۴، ص ۶ و ۷۶/۵/۱۵، ص ۶ و ۷۶/۵/۱۸، ص ۶.
- میرزا ملکم خان. شهرداد حیدری، کیهان اندیشه، ش ۵۰، مهر و آبان ۱۳۷۲، ص ۱۴۷-۱۵۵.
- میرزا ملکم خان و جریان تجددطلبی در ایران. سلام، ۷۴/۹/۲۲-۱۶.
- میرزای نائینی استبداد را ناشی از عدم آگاهی مردم به حقوق خویش می‌داند. مهدی انصاری، رسالت، ۷۵/۷/۲۲، ص ۴.
- میرزای نائینی و مخالفت با سیاست‌های انگلستان. مهدی انصاری، رسالت، ۷۵/۸/۶، ص ۴-۱۲.
- نقش سیدجمال‌الدین اسدآبادی در اوضاع اجتماعی و سیاسی عصر خود. عباس فرجی، کار و کارگر، ۷۲/۷/۱.
- نقش مدرسه فلسفی قزوین در جنبش فکری سیدجمال‌الدین اسدآبادی. عبدالحمین صالحی شهیدی، حوزه، سال یازدهم، ش ۱ (پیاپی ۶۱)، فروردین و اردیبهشت ۱۳۷۳، ص ۱۰۵-۱۲۵.
- نخواهی غربی در پوشش مذهب: مروری بر آثار و اندیشه‌های منورالفکران صدر مشروطه: میرزا ملکم خان. محمد خاتمی، صبح، سال اول، ش ۲۲، ۲۱ شهریور ۱۳۷۴.
- نهضت مشروطه؛ ادامه منطقی تحریم تنباکو: گفت و گو با محقق تاریخ معاصر (موسی نجفی) به بهانه سالگرد شهادت شیخ فضل‌الله نوری. گفت و گو: محمد دلاوری، کیهان، ۷۸/۵/۱۲، ص ۶.

● مجلس

- انتخابات مجلس شورای ملی از آغاز مشروطیت تا پایان سلطنت قاجار. منصوره اتحادیه، ایران، ۷۴/۱۲/۱۷.
- به بهانه آتش‌سوزی مجلس شورای ملی: مجلس شورای ملی از توپ لیاخوف تا حریق امسال. مسعود نوربخش، زمان، دوره دوم، ش ۱، بهمن ۱۳۷۳، ص ۱۸-۲۱.
- رای و حق‌گزینش در تاریخ مجلس: نظری به ۲۴ دوره مجلس مشروطه. اخبار، ۱۲/۱۳-۸ و ۷۴.
- مجلس دوم: سخت‌ترین مجلس مشروطیت. ۹۰ سال با حضور مردم یا به نام مردم. بهمن، سال اول، ش ۳، ۳۰ دی ۱۳۷۴، ص ۶.
- مجلس مشروطه و نوسازی ایران. محمدوحید قلفی، همشهری، ۷۶/۱۰/۲۵، ۷۶/۱۰/۲۶.
- ۷۶/۱۰/۲۸، ص ۶.
- نگاهی به قانون انتخاب مجلس شورای ملی در صدر دوره مشروطیت. مظفر شاهدی، کار و

کارگر، ۷۶/۴/۳، ص ۱۰؛ ۷۶/۴/۱۰، ص ۵؛ ۷۵/۴/۱۷، ص ۵.
نگاهی به مجلس اول مشروطیت. محمدرضا موالی‌زاده، کیهان، ۷۴/۷/۱۳.

● نقش روحانیت و رهبران

بازنگری نهضت مشروطه پس از ۹۶ سال (۱): نقش روحانیان در رهبری اجتماعی و جهت‌گیری سیاسی نهضت مشروطه. اطلاعات، ۷۸/۵/۲۴، ص ۵.
رهبران و توده‌ها در انقلاب مشروطیت ایران: نظری به تاریخ‌نویسی احمد کسروی. سهراب یزدانی، نگاه نو، ش ۳۳، تابستان ۱۳۷۶، ص ۲۵-۶.
علمای اسلام و نهضت‌های سیاسی - اجتماعی: بررسی سه رویداد مهم در تاریخ معاصر ایران. رقیه سادات عظیمی، یاد ایام، سال دوم، ش ۸، آبان ۱۳۷۴، ص ۳۱-۴۹.
نقش روحانیت در انقلاب مشروطه و انقلاب اسلامی ایران. مهدی رهبری، کیهان، ۷۶/۳/۱۶، ص ۷.
نقش روحانیت در مشروطیت. ایران، ۷۶/۱۲/۱۰، ص ۶.
نقش رهبران بیرون مرزی مشروطیت در پیروزی جنبش مشروطه‌خواهی. فضل‌الله ایرجی کجوزی، ایران، ۷۷/۵/۴، ص ۱۰؛ ۷۷/۵/۱۱، ص ۹.
نقش علما در انقلاب مشروطیت. شهناز علی‌محمدی، سلام، ۷۵/۵/۱۸.
نقش مراجع مشروطه‌خواه نجف در نهضت مشروطیت. ح. سعیدی، کیهان فرهنگی، سال دهم، ش ۶ (پیاپی ۱۰۱)، شهریور ۱۳۷۲، ص ۳۹-۴۱.

انگلستان - استعمار - روشنفکران غربزده

انقلاب مشروطه و روشنفکران غربزده. محمد دلاوری، کیهان، ۷۷/۵/۱۳، ص ۶.
بازنگری سیاست‌های انگلستان در ایران عصر مشروطه. مظفر شاهی، ایران، ۷۴/۴/۲۸، ص ۶.
تمهیدات عوامل استعمار در جریان انقلاب مشروطه. صراط، سال سوم، ش ۳، اردیبهشت ۱۳۷۴، ص ۷ و ۱۸.
چرا انگلستان از انقلاب مشروطه حمایت کرد؟ آزادیخواهان ایرانی مشروطه را برپا کردند. ایران، ۷۶/۱۲/۱۱ و ۱۲.
روشنفکران غربزده مشروطیت را به انحراف کشانیدند: حجة‌الاسلام والمسلمین مهدی انصاری در گفتگو با رسالت. رسالت، ۷۸/۵/۱۰، ص ۶.
روشنفکران مشروطه‌خواه: رضاخان پادشاه مشروطه و پیام‌آور عصر تجدد است. گفت و گو با موسی نجفی به بهانه سالگرد شهادت شیخ فضل‌الله نوری و نهضت مشروطیت، کیهان، ۷۸/۵/۱۴، ص ۶.

سیر استعمار در ایران (۱): فعالیتهای استعماری در ایران. داود الهامی، تاریخ و فرهنگ معاصر، سال سوم، ش ۴ و ۳ (پیاپی ۱۲ و ۱۱)، پانیز و زمستان ۱۳۷۳، ص ۷۶-۶۲.
 علماء آزادی اسلامی و روشنفکران آزادی اروپایی را می‌خواستند. گفت وگو با مهدی انصاری، رسالت، یکشنبه ۱۷ مرداد ۷۸، ص ۶.

● وقایع انقلاب مشروطه

- از عدالتخانه تا نخستین دوره مجلس. علی مدرس، مجلس و پژوهش، سال اول، ش ۱، فروردین و اردیبهشت ۱۳۷۲، ص ۱۷۰-۱۹۰.
 استبداد صغیر و نهضت مشروطه (به مناسبت سالگرد نهضت مشروطیت). عباس جعفری، اطلاعات، ۷۲/۵/۱۶.
 افتتاح مجلس شورای ملی. ایران، ۷۶/۱۲/۱۴، ص ۷.
 این شاه را برکنار کنید: انجمن تبریز اعلام کرد چون محمدعلی شاه به سوگند خود وفادار نمانده باید او را از پادشاهی کشور خلع نمود. ایران، ۷۶/۱۲/۲۷، ص ۷.
 پارتیزان‌ها تهران را فتح کردند. ایران، ۷۷/۱/۲۳، ص ۷.
 تراژدی واقعه پارک اتابک: به مناسبت نود و یکمین سالگرد انقلاب مشروطیت. حسن اصغری، چیستا، ش ۱ و ۲ (پیاپی ۱۴۱ و ۱۴۲)، مهر و آبان ۱۳۷۶، ص ۳۳-۳۴.
 تراز دستور بمباران مجلس ایران را داد. ایران، ۱۶ و ۷۷/۱/۱۵، ص ۷.
 جنگ داخلی آذربایجان (دوره استبداد صغیر). زانت آفاری، ترجمه رضا رضایی، نگاه نو، ش ۳۷، تابستان ۱۳۷۷، ص ۲۵-۳۷.
 خواستههای تجار و پاسخ مشروطیت به آن. سازمان اسناد ملی ایران، کهنکشان، ش ۵۴، فروردین ۱۳۷۷، ص ۲۸-۳۷.
 خواستههای تجار و پاسخ مشروطیت به آن. سهیلا ترابی، اطلاعات سیاسی - اقتصادی، سال هفتم، ش ۷ و ۸ (پیاپی ۶۷-۶۸)، ص ۷۰-۷۷.
 روایتی دیگر از ماجرای پارک اتابک. بهروز سیاه‌پوشی، جهان کتاب، سال دوم، ش ۱۵ و ۱۶ (پیاپی ۳۹-۴۰)، مرداد ۱۳۷۳، ص ۲۳-۲۴.
 روزی که قانون را به توپ بستند. از کتاب خاطرات ظهیر الدوله، آزما، ش ۲.
 فرار محمدعلی شاه به سفارت روسیه. ایران، ۷۷/۱/۱۷، ص ۷؛ ۷۷/۲/۲۴، ص ۷.
 کنستیتوسیون و عزم متحصنین قنصلخانه. علی مدرس، مجلس و پژوهش، سال اول، ش ۳، مرداد و شهریور ۱۳۷۲، ص ۲۳۷-۲۵۱.
 کودتا علیه انقلاب به مناسبت سالگرد بمباران مجلس توسط محمدعلی شاه قاجار در ۲ تیر ۱۲۸۷ شمسی. حبیب‌الله اسماعیلی، ایران، ۷۷/۴/۱۴، ص ۱۰.
 مجلس اول، نخستین گامها برای استقلال و آزادی. ایران، ۱۷ و ۷۶/۱۲/۱۶، ص ۷.

مجلس تسلیم اتابک دشمن دیرین آزادی شد. ایران، ۷۶/۱۲/۱۸، ص ۷.
 نبرد سرنوشت در حومه تهران، روزهای سخت برای انقلاب. ایران، ۷۷/۲/۷، ص ۷.
 واقعه پارک اتابک. مهدی محمدی، گنجینه اسناد، سال اول، ش ۲، تابستان ۱۳۷۰، ص ۶۶-۷۴.
 هجوم استبداد به پایگاه آزادیخواهی، در سال ۱۹۰۸ بزرگترین واقعه در تمامی جهان، به توپ
 بستن مجلس ایران بود. ایران، ۲۵ و ۷۶/۱۲/۲۴، ص ۷.

● سرگذشتهامه

آخوندخراسانی، آفتاب نیمه شب پیشوای مشروطه. محمدرضا سماک‌امانی، بصائر، سال سوم،
 ش ۲۴، فروردین - اردیبهشت ۷۶، ص ۹۵-۱۰۸.
 آخوندخراسانی، قامتی به بلندی ابدیت. اندیشه، سال دوم، ش ۵، بهار ۱۳۷۱، ص ۱۰۱-۱۲۸.
 آن کیست بر فراز جویه دار؟! گزارشی درباره شیخ فضل‌الله نوری. نیستان، سال اول، ش ۳، آذر
 ۱۳۷۴، ص ۳۲-۳۴.
 آیت‌الله نائینی پیونددهنده دیانت و سیاست: مروری بر یک زندگی. ندای جمعه، سال اول، ش ۲
 و ۳، مرداد - شهریور ۱۳۷۳، ص ۲۰-۲۱.
 احمد تربتی و تفسیر واژه آزادی: یادبود هفته اول تیر ماه و کشتگان باغ شاه. نشاط، ۷۸/۴/۳،
 ص ۶.
 برخاسته از استبداد و نشسته بر مسند مشروطه. نیمایی؛ مجله فرجاد، سال دوم، ش ۹، مهر
 ۱۳۷۰، ص ۱۶-۱۷ و نیز: ش ۱ (دوره جدید)، مهر ۱۳۷۱، ص ۲۲-۲۳.
 پیشوای مشروطه (۱) [آخوند خراسانی]. محمدرضا سماک‌امانی، ماهنامه پاسدار اسلام، ش
 ۱۶۴، مرداد ۱۳۷۴، ص ۳۶-۳۹.
 پیشوای مشروطه (آخرین قسمت) [شیخ فضل‌الله نوری]. محمدرضا سماک‌امانی، ماهنامه
 پاسدار اسلام، ش ۱۶۵، شهریور ۱۳۷۴، ص ۳۲-۳۶.
 تقه‌الاسلام تبریزی، سمبل مقاومت و ایثار. محمد فرج‌پور باسمنجی، جمهوری اسلامی،
 ۷۴/۱۰/۱۰.
 تقه‌الاسلام تبریزی شهید عاشورا، قهرمان استقلال ایران. صمد سرداری‌نیا ایران، ۷۵/۱۰/۲۲،
 ص ۶.
 تقه‌الاسلام روز عاشورا در بالای دار. ایران، ۷۷/۲/۱۲، ص ۷، ۷۷/۲/۱۳، ص ۷.
 چرا اعدام شد؟ به بهانه سالروز شهادت شیخ فضل‌الله نوری ۱۱ مرداد ماه ۱۲۸۸ شمسی.
 ابو‌عادل، زائر، سال اول، ش ۴، تیر ۱۳۷۳.
 چگونگی قتل بهمانی از رهبران طراز اول نهضت مشروطیت. سعید عظیمی‌نیا، تاریخ و فرهنگ
 معاصر، سال ششم، ش ۱ و ۲، بهار و تابستان ۷۶، ص ۳۳۵-۳۵۸.

- حماسه تکلیف بانی، شرح حال علامه میرزا حسین نائینی. عبدالرضا ایزدپناه، حوزه، ش ۷۶-۷۷، مهر، آبان، آذر و دی ۷۵، ص ۱۱-۳.
- خاطرات حیدرخان عمواغلی، اسطوره؟ یا واقعیت؟ آرمان نهچیری، نگاه نو، ش ۴۰.
- خانه‌ای کوچک، میلاد مردی بزرگ (مروری بر زندگی و آثار شیخ فضل‌الله نوری). مجید حسن‌زاده، بصائر، سال دوم، ش ۹، تیر ۱۳۷۴، ص ۶۶-۶۲.
- دامان مادر، شخصیت فرزندان: چرا پسر شیخ فضل‌الله در پای جنازه پدر کف می‌زند؟ سمیه علوی، نیستان، سال اول، ش ۳، آذر ۱۳۷۴، ص ۳۵.
- در گستره فقه و جهاد، نگاهی به زندگانی آیت‌الله سیدعبدالحسین لاری. سلام، ۷۷/۲/۱۰، ص ۹.
- «رایت مشروع» بر چوبه‌دار - آشنایی با مشاهیر گلبرار رئیسی، جمهوری اسلامی، ۷۳/۵/۲.
- روایتی از چگونه دستگیری و قتل مجاهد اردبیل؛ از حاج باباخان چه می‌دانید. رحمت حبیب‌اللهی، تماشای زندگی، سال دوم، ش ۱ و ۲ (پیاپی ۱۲-۱۳)، فروردین و اردیبهشت ۱۳۷۳، ص ۵۵-۵۴.
- روح نامیرای شیخ سردار: گزارشی از بزرگداشت آیت‌الله شیخ فضل‌الله نوری. رسالت، ۷۴/۱۰/۱۵.
- روح نامیرای شیخ سردار: گزارشی از کنگره بزرگداشت شیخ فضل‌الله نوری. نظام مولا هویزه، جمهوری اسلامی، ۷۲/۱۰/۷.
- زندگی سیاسی بنیانگذاران کمیته مجازات در کشاکش مشروطیت. سهراب یزدانی، نگاه نو، ش ۱۷، آذر و دی ۱۳۷۲، ص ۲۵-۶.
- ستارخان و نهضت مشروطه. آرش اکبری نوشاد، همشهری، ۷۶/۵/۱۴ و ۷۶/۵/۱۵، ص ۶.
- سیدعبدالحسین لاری؛ فارس و جنبش مشروطه. محسن مدیرشانه‌چی، پیام حوزه، سال چهارم، ش ۴ (پیاپی ۱۶)، زمستان ۱۳۷۶، ص ۲۰۳-۲۱۲.
- سیر قضایی محاکمه شیخ فضل‌الله نوری. فتوت نصیری سوادکوهی، یاد ایام، سال چهارم، ش ۵، مرداد ۱۳۷۶، ص ۱۱۷-۱۰۸.
- سیری در زندگی عالم مجاهد سیدعبدالحسین لاری. علی کریمی جهرمی، پیام حوزه، سال چهارم، ش ۴، پیاپی ۱۶، زمستان ۱۳۷۶، ص ۳۶-۱۴.
- شرح حال و سالشمار زندگانی سیدجمال‌الدین. علی‌اکبر ذاکری، حوزه، سال دهم، ش ۵ و ۶ (پیاپی ۵۹-۶۰)، آذر - اسفند ۱۳۷۲، ص ۳۸۷-۱۱۶.
- شریعت‌بردار: به مناسبت ۱۴ مرداد سالگرد نهضت مشروطه. فاطمه رجیبی، صبح، سال چهارم، ش ۸۴، مرداد ۱۳۷۷، ص ۲۷-۲۲.
- شهید شیخ فضل‌الله نوری، مدافع حریم فرهنگ اسلامی - به مناسبت سالگرد شهادت مظلومانه عالم مجاهد شهید آیت‌الله شیخ فضل‌الله نوری. جمهوری اسلامی، ۷۵/۵/۲۵-۱۱.

- شیخ فضل‌الله، پنهانی واقعیتها. داود پردوست، نگاه نو، ش ۲۲، مهر و آبان ۱۳۷۳، ص ۱۶۰-۱۶۹.
- شیخ فضل‌الله نوری. محمدرضا جمالی، سلام، ۷۶/۵/۱۲، ص ۹.
- شیخ فضل‌الله نوری، از پندار تا واقعیت. لطف‌الله آجدانی، نگاه نو، ش ۲۰، خرداد و تیر ۱۳۷۳، ص ۳۰-۵۰.
- شیخ فضل‌الله نوری رودرروی غرب قبله‌گان. جمهوری اسلامی، ۷۶/۱۱/۵، ص ۱۵.
- شیخ فضل‌الله نوری و مقابله با تهاجم غرب. جمهوری اسلامی، ۷۲/۵/۱۱.
- صدای غیرت اسلامی، به مناسبت برگزاری کنگره بزرگداشت لاری. جمهوری اسلامی، ۷۷/۲/۳، ص ۱۲.
- فریاد بیداری، به مناسبت سالروز شهادت آیت‌الله شیخ فضل‌الله نوری. جمهوری اسلامی، ۷۷/۵/۱۱، ص ۱۵.
- فریادهای شیخ فضل‌الله نوری از خطر تهاجم فرهنگی غرب. جمهوری اسلامی، ۷۴/۵/۱۱.
- فقیهی مبارز و مهاجر (آیت‌الله سیدعبدالحسین لاری). پیام حوزه، سال چهارم، ش ۴، پیاپی ۱۶، زمستان ۱۳۷۶، ص ۲-۶.
- قیام تبریز و پرچم برافراشته ستارخان، نگرشی بر انقلاب مشروطیت. صمد سرداری‌نیا، توس، ۷۷/۵/۱۳، ص ۶.
- گمنام اما پرآوازه، سیری در زندگی و افکار عالم مجاهد سیدعبدالحسین لاری. غلامعلی فروغی، ایران، ۷۷/۲/۱۹، ص ۱۲.
- لااله الا الله، حیا هم نکردند. درباره چگونگی به‌دار آویختن شیخ فضل‌الله نوری. روح‌الله مرتضوی، نیستان، سال اول، ش ۳، آذر ۱۳۷۴، ص ۳۲-۳۴.
- مختصری درباره ناظم‌الاسلام کرمانی؛ عالم مشروطه‌خواه. محمد ناظم‌زاده شعاعی کرمانی، فصلنامه کرمان، ش ۱۳ و ۱۴، تابستان و پاییز ۱۳۷۳، ص ۷۶-۷۷.
- مشروطیت در کرمان: گذری بر زندگانی آیت‌الله حاج میرزا محمدرضا مجتهد کرمانی. مجید نیکپور، اطلاعات، ۷۸/۴/۲۴، ص ۶.
- مشروطه مشروعه بر بالای دار، به مناسبت ۱۱ مرداد شهادت مظلومانه شیخ فضل‌الله نوری. بهروز ساقی، کیهان، ۷۷/۵/۱۱، ص ۶.
- معامله با شیطان خودی برای مقابله با اجنبی، روایت فاش نشده‌ای از دیدار ستارخان و عین‌الدوله. ایران، ۷۵/۱۲/۲۳، ص ۶.
- ملیت، حریت، عدالت، مدنیت: به مناسبت صدمین سال شهادت میرزا آقاخان کرمانی و سالگرد مشروطه ایران. حسن شایگان، فرهنگ توسعه، ش ۲۹ و ۳۰، مهر و آبان ۱۳۷۶، ص ۲۱-۳۰.
- میرزا جواد سعدالدوله، ابوالعالمه. ناصر نجمی، ایران، ۷۷/۵/۱۳، ص ۷.

میرزای نائینی: مدافع مشروطه، مخالف استبداد. نگاه نو، ش ۲۹، مرداد ۱۳۷۵، ص ۳۵-۵۰.
نگاهی به تلاشهای سیاسی سالار فاتح (میرزاعلی دیوسالار یکی از تاریخسازان دوران مشروطیت). عمادالدین فیاضی، گنجینه اسناد، سال چهارم، دفتر چهارم (پیاپی ۱۶)، زمستان ۱۳۷۳، ص ۸۱-۶۶.
نگاهی به زندگی و خاطرات حاج آقا نورالله اصفهانی. ۱۵ خرداد، ش ۸ و ۹، تابستان و پاییز ۱۳۷۱، ص ۲۰-۲۶.
«نه» بزرگ شیخ شهید فضل‌الله نوری به سفارتخانه‌های روس و عثمانی. کار و کارگر، ۱۶/۹/۷۷، ص ۱۰.

● زنان - جوانان در مشروطه

بیداری زنان در انقلاب مشروطیت. منصوره اتحادیه، سلام، ۲۶/۹/۷۶، ص ۹.
بیداری زنان در انقلاب مشروطیت. نسرین ستوده، کتاب توسعه، جلد ۷، ص ۱۱۶-۱۲۴.
زنان در دور نخست مذاکرات مجلس شورای ملی. مهری بهفر، حقوق زنان، بخش یکم، سال اول، ش پنجم، مهر و آبان ۱۳۷۷، ص ۳۲-۳۷.
زنان در مشروطه. سیدمحسن سعیدزاده، پیام زن، سال سوم، ش ۵ (پیاپی ۲۹)، مرداد ۱۳۷۳، ص ۲۶-۳۶ و ۸۸.
نقش جوانان در انقلاب مشروطیت. کار و کارگر، ۱۴/۱۱/۷۶.
یادی از نقش جوانان و نوجوانان در انقلاب مشروطیت. محمدحسین خسروپناه، چیستا، سال ۱۴، ش ۱۰ (پیاپی ۱۴۰)، تیر ۱۳۷۶، ص ۷۸۴-۷۹۳.

● اسناد و مدارک

اسناد افتخار روحانیت، تلگراف علمای نجف در خصوص مشروطه‌خواهی محمدعلی شاه. جمهوری اسلامی، ۲۷/۷/۷۵، ص ۱۵.
اسناد حقوقی صنایع‌الدوله. محمدحسین منظورالاجداد، گنجینه اسناد، سال سوم، ش ۲، بهار ۱۳۷۲، ص ۵۷-۸۶.
تحریری در اسناد مشروطیت. ابوالفضل شکوری، آینه پژوهش، سال دوم، ش ۴، آذر و دی ۱۳۷۰، ص ۴۸-۵۱.
تفصیلی از درگذشت مظفرالدین شاه (عین‌السلطنه): اسناد و مدارک. آینده، سال هجدهم، ش ۷-۱۲، مهر - اسفند ۱۳۷۱، ص ۴۳۷-۴۴۳.
سندی از «انجمن اسلامی» [از انجمنهای مخفی زمان انقلاب مشروطیت]. س. برادران شکوهی، گنجینه اسناد، سال چهارم، دفتر چهارم (پیاپی ۱۶)، زمستان ۱۳۷۳، ص ۱۰۶.

- سندهی از ایام تحصن مشروطه خواهان در حضرت عبدالعظیم. عبدالله عقیلی، آینده، سال هیجدهم، شماره ۱ و ۶، فروردین، شهریور ۱۳۷۱، ص ۱۷۲-۱۷۴.
- سندهی بازیافته از انقلاب مشروطیت گیلان. محمود دهقان، گیله‌وا، سال اول، ش ۶ و ۷، آذر و دی ۱۳۷۱، ص ۲۴-۲۵.
- سندهی درباره مشروطیت. علیرضا کریمی، مجله باستان‌شناسی و تاریخ، سال هشتم، شماره ۲ (پیاپی ۱۶)، بهار و تابستان ۱۳۷۳، تاریخ انتشار تیر ۱۳۷۴، ص ۶۹-۶۶.
- سندهی نویافته از سیدجمال‌الدین اسدآبادی. هادی خسروشاهی، تاریخ و فرهنگ معاصر، سال دوم، ش ۸، زمستان ۱۳۷۲، ص ۲۷۸-۲۸۳.
- نامه‌ای از جمال‌زاده به تقی‌زاده. غلامحسین میرزا صالح، زنده‌رود، ش ۲ و ۳، بهار ۱۳۷۲، ص ۳۷۳-۳۸۲.
- نامه‌ای از شیخ خزعل و فرمان ریاست وزرایی سعدالدوله. علی مشار، آینده، سال هیجدهم، ش ۱ و ۶، فروردین، شهریور ۱۳۷۱، ص ۱۷۵-۱۷۷.
- نمونه‌ای از روز‌صدور فرمان مشروطیت - چند عکس. حسین ثقفی اعزاز، آینده، سال هیجدهم، ش ۱ و ۶، فروردین، شهریور ۱۳۷۱، ص ۱۹۹-۲۰۶.

● مطبوعات

- اتحادیه و گروه‌های مطبوعاتی در ایران از انقلاب مشروطه تا انقلاب اسلامی. سلام، ۱۳۷۵/۲/۲۸-۲۴.
- اثر مطبوعات در ادبیات مشروطه. ناصرالدین شاه‌حسینی، ادبیات معاصر، سال اول، اردیبهشت ۱۳۷۵، ص ۴۴-۲۹.
- بررسی تاریخی از وضعیت مطبوعات از مشروطیت تاکنون. عمادالدین باقی، توس، ۷۷/۵/۲۲، ص ۶؛ ۷۷/۵/۲۴، ص ۷؛ ۷۷/۵/۲۵، ص ۶؛ ۷۷/۵/۲۶، ص ۷.
- بررسی تطبیقی قوانین مطبوعات از انقلاب مشروطه تا انقلاب اسلامی. اسماعیل شمس، خرداد، ۷۸/۴/۱، ص ۵.
- تصویری از گذشته: پرده‌ها کنار می‌رود. روزنامه آذربایجان، رویا زارع، همشهری، ۷۸/۴/۲۱، ص ۱۲.
- روزنامه‌نگاران مقتول: سلطان‌العلمای خراسانی. سیدمحمد صدری طباطبایی، رسانه، سال سوم، ش ۴ (پیاپی ۱۲)، زمستان ۱۳۷۱، ص ۵۹-۵۷.
- روزنامه‌های تبریز تا اعلان مشروطیت. عبدالحسین ناهیدی آذر، مجله ادبیات و علوم انسانی، ش ۱.
- روزنامه‌های عصر ناصری. ایران، ۷۷/۹/۸، ص ۶.

سیر تاریخی قوانین مطبوعات ایران. حمید مقدم فر، رسانه، سال چهارم، ش ۱، بهار ۱۳۷۲، ۲۳-۳۷.

عملکرد مطبوعات در نهضت مشروطه و انقلاب اسلامی؛ گفتگو با موسی نجفی. صبح، سال چهارم، ش ۸۷، آذر ۱۳۷۷، ص ۲۰-۲۶.

غرب‌گرایی و اسلام‌ستیزی در روزنامه‌های صدر مشروطیت. محمد خاتمی، ادبیات معاصر، سال اول، اردیبهشت ۱۳۷۵، ص ۴۵-۵۱.

مجلس و مطبوعات در عصر مشروطه. اسماعیل شمس، خرداد، ۷۸۳/۱۳، ص ۷.
 مروری بر مطبوعه‌های تاریخی ایران در کتابخانه مجلس (۲): از «لاپاتری» در موسیو نورمان یا «کوکب» شیخ‌الاسلام بهبهانی. گروه تحقیق؛ مسئول گروه علیرضا حسینی پاکدهی، مجلس و پژوهش، سال دوم، ش ۱۰، تیر و مرداد ۱۳۷۳، ص ۱۹۱-۲۰۸.

مشروطه اول و دوره رضاخان، مقایسه تطبیقی محتوای نشریات دو دوره. هادی خانیکی. پژوهشنامه تاریخ مطبوعات ایران، سال ۱، ش ۱، ۱۳۷۶، ص ۳۸۸-۳۷۸.

مطبوعات مصور ایران از آغاز مشروطیت. محمد گلبن، پژوهشنامه تاریخ مطبوعات ایران، سال ۱۷، ش ۱، ۱۳۷۶، ص ۶۲۰-۶۳۱.

نقش مطبوعات در انقلاب مشروطیت. محمداسماعیل رضوانی، کلک، ش ۸۴، اسفند ۱۳۷۵، ص ۲۸-۲۰.

نقش مطبوعات مدارس جدید و انجمنها در انقلاب مشروطیت؛ مروری بر عوامل سیاسی، اجتماعی و فرهنگی در پیروزی مشروطه. سیدامیر خرم، توس، ۷۷/۵/۱۳، ص ۶.

● ادبیات

ادبیات: قبل و بعد از مشروطه؛ گفتگو با یعقوب آژند، همشهری، ۷۳/۵/۳۰.
 از ادبیات انقلابی تا انقلاب ادبی. فیض امین‌پور، جمهوری اسلامی، ۷۷/۷/۱۳ الی ۷۷/۷/۱۸، ص ۱۱.

اندیشه عدالت اجتماعی در شعر عصر مشروطیت. باقر صدری‌نیا، ایران فردا، سال اول، ش ۶، فروردین و اردیبهشت ۱۳۷۲، ص ۴۲-۴۷.

بررسی اجمالی شعر سیاسی ایران در انقلاب مشروطیت تا انقلاب اسلامی. جمهوری اسلامی، ۷۴/۳/۳.

تاریخ تحلیلی ادبیات داستانی از مشروطه تا انقلاب اسلامی. قسمت اول: مقدمه و کلیات. شهریار زرشناس، سوره، دوره پنجم، ش ۴ و ۵، تیر و مرداد ۱۳۷۲، ص ۲۴-۲۹.

تاریخ تحلیلی ادبیات مشروطه. شهریار زرشناس، سوره، دوره پنجم، ش ۶، شهریور ۱۳۷۲، ص ۱۰-۱۵.

- روح‌بخش جهان است نام آزادی (ویژه ادبیات مشروطه). امیرحسین رنجبر، خرداد، ش ۱۸۸، ۷۸/۵/۱۴، ص ۱۲.
- سیری در غزل مشروطه. محمدرضا روزبه، ابرار، ۷۴/۲/۲۵.
- مشروطیت و نوگرایی ادبی. هما کاتوزیان، مترجمان محمدجواد غلامرضا کاشی، قهرمان سلیمانی، ایران فردا، سال اول، ش ۴، آذر و دی ۱۳۷۱، ص ۶۶-۶۹.
- ملاعلی دادبگانی شاعر مرثیه‌سرا و خوشنویس اهل باثت در دوران مشروطیت. هوشمند اسفندیارپور، فصلنامه کرمان، ش ۵- تابستان ۱۳۷۱، ص ۸۴-۸۵.
- میرزاده عشقی، زبان سرخ انقلاب مشروطه. عبدالله نصرتی، فصلنامه فرهنگ همدان، سال ۲، ش ۷، زمستان ۷۵، ص ۲۵-۳۱.
- نقد ادبی در ایران از مشروطیت تا امروز. عباس مخبر، نگاه نو، ش ۳۷، تابستان ۱۳۷۷، ص ۱۰۵-۱۲۸.
- نگاهی به ادبیات مشروطه: گفت و شنودی با دکتر سجادی. آشنا، سال دوم، ش ۱۴، آذر و دی ۱۳۷۲، ص ۱۹-۲۷.

● نقد و بررسی کتاب

- آبراهامیان در کوچه پس کوچه‌های تاریخ، نقد و بررسی کتاب مقالاتی در جامعه‌شناسی ایران، نوشته یرواند آبراهامیان. مجید یوسفی، دنیای سخن، ش ۸۰، مرداد ۱۳۷۷، ص ۵۷-۵۹.
- ادبیات مشروطه و چند کلام دیگر، نقد و بررسی کتاب درباره ادبیات نوین پیش از نهضت مشروطیت نوشته هدایت‌الله بهبودی. حمیدرضا شاه‌آبادی، ادبیات داستانی، سال ۵، ش ۴۱، پاییز ۷۵، ص ۱۳۲-۱۳۵.
- از مشروطیت تا مشروعبیت: نقدی بر کتاب رسائل مشروطیت نوشته غلامحسین زرگری‌نژاد. مجید عبایانها، ایران، ۳۰ و ۷۶/۶/۲۹، ص ۶.
- بحران مشروطه، نقد و بررسی کتاب مبانی نظری حکومت مشروطه و مشروعه نوشته حسین آبادیان. کاوه بیات، گفتگو، ش ۱۱، فروردین ۱۳۷۵.
- بختیارها و مشروطیت ایران: نقد و بررسی کتاب ایل بختیاری و مشروطیت نوشته اسفندیار آهنجیده. سهراب یزدانی، جهان کتاب، سال دوم، ش ۹ و ۱۰ (پیاپی ۳۳ و ۳۴)، اردیبهشت ۷۶، ص ۲۰-۲۱.
- بی‌دقتی در تاریخ‌نگاری. نقد و بررسی کتاب زمینه‌های خیزش مشروطه. نوشته محمد خاتمی. نقد و بررسی از امیرحسین بقراطیان، جهان کتاب، سال سوم، ش ۹ و ۱۰ (پیاپی ۵۷ و ۵۸)، خرداد ۱۳۷۷، ص ۲۸.
- بی‌صدافتی یا خواننده، ناراستی با تاریخ؛ زندگی طوفانی (خاطرات سیدحسن تقی‌زاده). به کوشش ایرج افشار. نقد و بررسی از سهراب یزدانی، نگاه نو، ش ۱۲، بهمن و اسفند ۱۳۷۱، ص ۱۰۲-۱۱۵.

- تاریخ تحلیلی شعر نواز مشروطیت تا کودتا. شمس لنگرودی، نقد و بررسی از محمدتقی صالح‌پور، کلک، ش ۳۰، شهریور ۱۳۷۱، ص ۲۳۵-۲۴۰.
- تاریخ روابط خارجی ایران: دوره اول مشروطه. علی‌اکبر ولایتی. نقد و بررسی از لطف‌الله افراسیابی، مجله سیاست خارجی، سال هفتم، ش ۱، بهار ۱۳۷۲، ص ۳۴۴-۳۴۹.
- حکایت دختران قوچان. دستاویزی سست برای تبلیغات فمینیستی، اسرای باشقانلو، ماجرای فروش دختران و زنان قوچانی. مظفر شاهدهی، کار و کارگر، ۷۵/۵/۳۰، ۷۵/۶/۱۳، ۷۵/۶/۲۰، ۷۵/۶/۲۷.
- حکایت دختران قوچان. نقد و بررسی کتاب حکایت دختران قوچان. نوشته افسانه نجم‌آبادی. لاله حکمت، گفتگو، ش ۱۲، تابستان ۱۳۷۵، ص ۱۷۰-۱۷۴.
- خط سوم در انقلاب مشروطیت ایران. نویسنده ابوالفضل شکوری. نقد و بررسی از علی ابوالحسنی، آینه پژوهش، سال چهارم، ش ۲ (پیاپی ۲۰)، مرداد و شهریور ۱۳۷۲، ص ۱۴-۲۴.
- خط سوم در انقلاب مشروطیت ایران. نویسنده علی ابوالحسنی. نقد و بررسی ابوالفضل شکوری: نیم‌نگاهی بر «نقد کتاب خط سوم در انقلاب مشروطیت ایران». آینه پژوهش، سال پنجم، ش ۱ (پیاپی ۲۵)، خرداد، تیر ۱۳۷۳، ص ۷۱-۷۹.
- رسائل مشروطیت: نقد و بررسی کتاب رسائل مشروطیت به کوشش غلامحسین زرگری‌نژاد. عبدالوهاب فراتی، حکومت اسلامی، سال اول، ش ۲، زمستان ۷۵، ص ۲۶۱-۲۶۸.
- رسول‌زاده و انقلاب مشروطه ایران، نقد و بررسی کتاب محمدامین رسول‌زاده، گزارش‌هایی از انقلاب مشروطیت ایران، ترجمه رحیم رئیس‌نیا. نقد و بررسی از محمدحسین خسروپناه، جهان کتاب، سال سوم، ش ۱۵ و ۱۶؛ شهریور ۱۳۷۷، ص ۱۴ و ۱۵.
- روزنامه انجمن تبریز، نقد و بررسی دوره روزنامه‌های قدیمی کشور روزنامه انجمن تبریز، جلد اول تهیه و تنظیم کتابخانه جمهوری اسلامی ایران. با همکاری استانداری آذربایجان شرقی. رحیم رئیس‌نیا، جهان کتاب، سال اول، ش ۹، نیمه دوم بهمن ۱۳۷۴، ص ۱۸.
- زن ایرانی در عصر مشروطیت به دو روایت: نقد و بررسی کتاب زنان ایران در جنبش مشروطه نوشته عبدالحسین ناهید. فرشته نصر، جهان کتاب، سال چهارم، ش ۹ و ۱۰، تیر ۱۳۷۸، ص ۱۰۸.
- شناسنامه مطبوعات ایران از ۱۲۱۵ تا ۱۳۵۷ شمسی. نویسنده مسعود برزین. نقد و بررسی مهرداد نیکنام، کیهان فرهنگی، سال دهم، ش ۶ (پیاپی ۱۰۱)، شهریور ۱۳۷۲، ص ۴۶-۴۷.
- صدراعظم‌های سلسله قاجاریه، نویسنده پرویز افشاری. نقد و بررسی جواد محدثی، کیهان فرهنگی، سال یازدهم، ش ۷ (پیاپی ۱۱۴)، مهر ۱۳۷۳، ص ۵۸۵۴.
- قوم لر- نقد و بررسی کتاب قوم لر، پژوهشی درباره پیوستگی قومی و پراکنندگی جغرافیای لرها در ایران نوشته سکندر امان‌اللهی بهاروند. نقد و بررسی از علی حصوری، کلک، ش ۳۰، شهریور ۱۳۷۱، ص ۲۴۶-۲۵۰.

- کتابشناسی انقلاب مشروطیت ایران. نویسنده علی پورصفر، نقد و بررسی کتاب از کاوه بیات: انقلاب ناتمام. گفتگو، ش ۹، پاییز ۱۳۷۴، ص ۱۲۴-۱۲۶.
- مقدمه فکری نهضت مشروطیت. علی اکبر ولایتی. نقد و بررسی از ع. ک. همدانی، رشد معلم، سال یازدهم، ش ۴، دی ۱۳۷۱، ص ۲۲-۲۶.
- نخستین گفتمان‌های سیاسی در ایران معاصر. بحثی پیرامون مطالب کتاب رسائل مشروطیت. به کوشش غلامحسین زرگری نژاد. سیدمجید میرمنتهایی. همشهری، ۷۵/۲/۱۲.
- نقد و بررسی کتاب مبانی نظری حکومت مشروطه و مشروعه نوشته حسین آبادیان. جهان کتاب، سال اول، ش ۹، نیمه دوم بهمن ۱۳۷۴.
- نقدی بر یک نوشته: مشروطه و میزان پاسخگویی آن به نیازهای جامعه ایرانی: حاکمیت قانون و آزادی و دغدغه اصلی اندیشه‌گران مشروطه. ایران، ۷۵/۵/۲۱.
- نگارش گونه‌های دیگر از تاریخ. نقد و بررسی کتاب حکایت دختران قوچان: از بادرفته‌های انقلاب مشروطه، نوشته افسانه نجم‌آبادی. بابک احمدی، جهان کتاب، ش ۱۴ و ۱۵، خرداد ۱۳۷۵، ص ۱۲-۱۳.
- نگاهی به کتاب رسائل مشروطیت: اندیشه سیاسی در مکتوبات عصر مشروطیت. به کوشش غلامحسین زرگری نژاد. نقد و بررسی از عبدالله متولی، کتاب ماه (تاریخ و جغرافیا)، سال دوم، ش ۵، اسفند ۱۳۷۷، ص ۷۳.
- نیم‌نگاهی به کتاب انقلاب مشروطیت ایران ۱۱-۱۹۰۶، دموکراسی توده مردم، سوسیال دموکراسی و ریشه‌های فیمینسم. مجید تفرشی، کار و کارگر، ۷۶/۲/۹، ص ۵.
- وارونه‌نویسی در تاریخ در سرگذشت امین‌السلطان. نویسنده ایرج وامقی، معرفی و نقد کتاب، تاریخ و فرهنگ معاصر، سال چهارم، ش ۱ و ۲ (پیاپی ۱۳ و ۱۴)، بهار و تابستان ۱۳۷۴، ص ۳۵۸-۳۸۹.
- وارونه‌نویسی در تاریخ: زندگی امین‌السلطان - داستان رژی. ایرج وامقی، اطلاعات سیاسی - اقتصادی، سال هفتم، ش ۳ و ۴ (پیاپی ۶۳ و ۶۴)، آذر و دی ۱۳۷۱، ص ۳۶-۴۱.
- وارونه‌نویسی در تاریخ: زندگی امین‌السلطان کشته شدن اتابک «قسمت آخر». ایرج وامقی، اطلاعات سیاسی - اقتصادی، سال هفتم، ش ۹ و ۱۰، خرداد و تیر ۱۳۷۲، ص ۵۷-۶۳.

پښتونستان ښوونځی
پښتونستان ښوونځی